

Koledar

**za
leto**

1967

4912/1939

*TRINKOV
KOLEDAR*

ZA BENEŠKE SLOVENCE

LETO

1967

....

Izdali delavci v Belgiji

Tisk. Budin - Gorica

LETO 1967

je navadno sončno leto, ki ima 365 dni ali 52 tednov in en dan. Začne in konča se z nedeljo. Civilno leto se začne 1. januarja, cerkveno pa s prvo adventno nedeljo 3. decembra.

ZVEZDOSLOVNI LETNI ČASI

Pomlad se začne 21. marca ob 8.38, ko stopi sonce v znamenje ovna. Dan in noč sta enako dolga.

Poletje se začne 22. junija ob 3.23, ko stopi sonce v ozvezdje raka. Takrat je najdaljši dan.

Jesen se začne 23. septembra ob 18.39, ko stopi sonce v znamenje tehtnice. Takrat je jesensko enakonočje.

Zima se začne 22. decembra ob 14.17, ko stopi sonce v ozvezdje kozoroga. Takrat je najkrajši dan.

ZNAKI ZA LUNINE SPREMEMBE

Ščip (polna) luna ☉ Zadnji krajec . . . ☽
Mlaj ☾ Prvi krajec . . . ☾

ZAPOVEDANI CERKVENI PRAZNIKI

Poleg nedelj so zapovedani in tudi od države priznani prazniki še:

1. januarja: Novo leto
6. januarja: sveti Trije kralji
19. marca: sv. Jožef
26. marca: Velika noč - Vstajenje
4. maja: Vnebohod Gospodov
25. maja: Presveto Rešnje Telo
29. junija: Sveta Peter in Pavel
15. avgusta: Vnebovzetje Marije Device
1. novembra: Vsi sveti
8. decembra: Brezmadežna Devica Marija
25. decembra: Božič - Rojstvo Gospodovo

SOPRAZNIKI

ko delo počiva in niso cerkveno zapovedani, so :

27. marca : Velikonočni ponedeljek

2. novembra : Vernih duš dan

26. decembra : Sveti Štefan

DRŽAVNI PRAZNIKI

25. aprila : Dan vstaje

1. maja : Praznik dela

2. junija : Proglasitev republike

4. novembra . Zedinjenje Italije

CIVILNE SLOVESNOSTI

s skrajšanim urnikom v državnih uradih in s šolskimi počitnicami so :

11. februarja : Podpis lateranske pogodbe

4. oktobra : Sv. Frančišek Asiški in sv. Katarina Sien-
ska, zavetnika Italije

POSTNE POSTAVE

Zdržati se mesnih jedi so dolžni vsi katoličani, ki so izpolnili 14. leto ob postnih petkih.

Zdržek (le enkrat na dan do sitega se najesti) je zapovedan na pepelnico in na veliki petek. Priporočajo pa se namesto zdržka in posta ob drugih petkih kaka dobra dela.

Posamezni škofje imajo pooblastila izdajati za svoje pokrajine posebne olajšave za zdržek in post.

MRKI

V tem letu bomo imeli dva sončna in dva lunina mrka.

Popolni **lunin** mrk bo 24. aprila, in sicer od 17.27 do 13.46 po srednjeevropskem času. Viden bo v Severni Ameriki, v zahodnem delu Južne Amerike, na Tihem oceanu, na vzhodnoazijski obali, v Avstraliji, Novi Zelandiji in Antarktiki.

Drugi popolni **lunin** mrk bo 18. oktobra od 10.45 do 11.46. Viden bo v Severni Ameriki, skoro po vsej Južni Ameriki, v severovzhodni Aziji in po Tihem oceanu.

Delni **sončni** mrk bo nastopil 9. maja. Začel bo ob 13.37 in se bo končal ob 17.47. Opazovali ga bodo v severni Evropi, na severozahodu Azije, v Severni Ameriki ter na Antarktiki.

Popolni **sončni** mrk pa bo 2. novembra. Začel bo ob 4.38 in bo trajal do 8.38. Viden bo v južnih krajih južne zemeljske poloble.

DRUGA ŠTETJA LET

Pravoslavno leto se začne 14. januarja.

Judovsko leto 5728. bo imelo svoj začetek 5. oktobra.

Mohamedanski verniki pa bodo začeli svoje 1387. leto z 11. aprilom.

KVATERNI DNEVI

Pomladni : 15., 17., 18. februarja

Poletni : 17., 19., 20. maja

Jesenski : 20., 22., 23. septembre

Zimski : 20., 22., 23. decembra

Prošnji dnevi : 1., 2., 3. maja

PREMAKLJIVI PRAZNIKI OD 1967 DO 1970

1967 : pepelnica 8. februarja; velika noč 28. marca; vnebohod 4. maja; binkošti 14. maja; Rešnje Telo 25. maja; prva adventna nedelja 3. decembra.

1968 : pepelnica 28. februarja; velika noč 14. aprila; vnebohod 23. maja; binkošti 2. junija; Telovo 13. junija; prva adventna nedelja 1. decembra.

1969 : pepelnica 19. februarja; velika noč 6. aprila; vnebohod 15. maja; binkošti 25. maja; Rešnje Telo 5. junija; prva adventna nedelja: 30. novembra.

1970 : pepelnica 11. februarja; velika noč 29. marca; vnebohod 7. maja; binkošti 17. maja; Rešnje Telo 28. maja; prva adventna nedelja 28. novembra.

- 1 N** Novo leto - Obrez. Gospodovo
2 P Presveto ime Jezusovo
3 T Genovefa, devica; Anter
4 S Tit, škof; Angela, devica
5 Č Amelija, devica; Telesfor, p.
6 P Sv. Trije kralji - Razglašenje
7 S Lucijan, mučenec; Zdravko
8 N 1. po razglaš. - Sv. Družina
9 P Julijan in Bazilisa, muč.
10 T Aldo, pušč.; Viljem, škof
11 S Pavlin, patr.; Higin, papež
12 Č Modest, muč.; Tatjana, muč.
13 P Veronika, dev.; Leoncij, škof
14 S Hilarij, škof; Feliks, mašnik
15 N 2. po razglaš. - Maver, opat
16 P Marcel, papež; Oton, mučenec
17 T Anton, pušč., op.; Marijan
18 S Priska, muč.; Liberata, dev.
19 Č Marij in Marta, mučenca
20 P Fabijan in Sebastijan, muč.
21 S Neža, devica; Fruktuoz, muč.
22 N 3. po razglaš. - septuag.
23 P Marijina zaroka; Rajmund
24 T Felicijan, muč.; Timotej, šk.
25 S Spreobrnjenje sv. Pavla
26 Č Polikarp, škof; Pavla, muč.
27 P Janez Zlatoust, c. uč.; Elvira
28 S Valerij, škof; Peter Nolasko
29 N 4. po razglaš.; Franč. Sal.
30 P Martina, devica; Hijacinta
31 T Janez Bosco, spoznavavec

F E B R U A R

- 1 S Ignacij, škof; Igor
 2 Č Svečnica - Darovanje Gosp.
 3 P Blaž, škof; Oskar, škof
 4 S Andrej Corsini, škof; Gilbert
- 5 N 5. po razglaš. - kvinkvag.
- 6 P Silvan, škof; Doroteja
 7 T Pust; Romuald, opat
 8 S Pepelnica; Pavel in Lucij, m.
 9 Č Apolonija, dev.; Ciril Aleks.
 10 P Sholastika, dev.; Viljem,
 11 S Lurška Mati božja; Adolf, šk.
- 12 N 1. postna - Evlallja, devica
- 13 P Katarina, devica; Kristina
 14 T Valentini (Zdravko), spozn.
 15 S Favstin in Jovita, mučenca
 16 Č Julijana, devica; Favstin
 17 P Donat, muč.; Silvin, škof
 18 S Bernardka Lurška; Simeon,
- 19 N 2. postna - Konrad, spozn.
- 20 P Silvan, škof; Eleverij, muč.
 21 T Eleonora, dev.; Maksimilijan
 22 S Marjeta Kortonska, spokor.
 23 Č Romana, dev.; Peter Dam.
 24 P Matija, apostol (Bogdan)
 25 S Valburga, dev.; Viktorin
- 26 N 3. postna - Klavdijan, muč.
 27 P Gabrijel Zal. M. B., spozn.
 28 T Roman, opat

Civilna slovesnost - konkordat

1. kvatre

ZAPISNIK

- 1 S Albin, škof; Antonina, muč.
 2 Č Bazilij, muč.; Neža Praška
 3 P Kunigunda, kr.; Tacijan, šk.
 4 S Kazimir, sp.; Lucij, papež
5 N 4. postna - Janez od Križa
 6 P Perpetua in Felicita, muč.
 7 T Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
 8 S Janez od Boga, sp.; Gerard
 9 Č Frančiška Rimska; Gregor N.
 10 P 40 mučencev; Emil, spozn.
 11 S Sofronij, škof; Konstantin, sp.
12 N Tiha nedelja - Gregor Vel.
 13 P Teodora (Božidara), muč.
 14 T Matilda, kr.; Karel, spozn.
 15 S Longin in Prob, muč.
 16 Č Hilarij in Tacijan, muč.
 17 P Marija sedmerih žal.; Jedert
 18 S Ciril Jeruzalemski, škof
19 N Oljčnica ali cvetna nedelja
 20 P Klavdija, muč.; Aleksandra
 21 T Benedikt, opat; Juljan
 22 S Lea, muč.; Katarina Švedska
 23 Č Veliki četrtek; Viktorijan
 24 P Veliki petek; Gabrijel, nad.
 25 S Velika sobota; Dizma
26 N Velika noč - Vstajenje Gosp.
27 P Velikonočni ponedeljek
 28 T Janez Kapistran, spozn.
 29 S Sekund, muč.; Bertold, sp.
 30 Č Amadej, muč.; Kvirin, muč.
 31 P Modest Krški, šk.; Benjamin

- 1 S Hugon, škof; Teodora, dev.
 2 N Bela nedelja - Franč. Pav.
 3 P Oznanenje Marije D.; Rihard
 4 T Izidor Seviljski, cerkv. uč.
 5 S Vincenc Ferreri, spozn.
 6 Č Diogen, muč.; Viljem, opat
 7 P Herman, spozn.; Saturnin
 8 S Dionizij, škof; Albert, škof
 9 N 2. povellkonočna - Marija Kl.
 10 P Ezekijel, prer.; Apolonij, m.
 11 T Leon I., papež; Izak
 12 S Zenon, škof; Lazar, trž. muč.
 13 Č Hermenegild, muč.; Ida, dev.
 14 P Justin, muč.; Tiburcij in tov.
 15 S Helena (Jelka), cesarica
 16 N 3. povellkonočna - Lambert
 17 P Robert, opat; Inocenc, škof
 18 T Apolonij, muč.; Elevterij, šk.
 19 S Leon IX., papež; Ema
 20 Č Viktor, muč.; Sulpicij, muč.
 21 P Anzelm, c. uč.; Konrad Par.
 22 S Soter in Kaj, mučenca
 23 N 4. povellkonočna - Vojteh
 24 P Jurij, muč.; Fidel Sigm.
 25 T Marko, evang. - Dan vstaje
 26 S Mati dobrega sveta; Marcellin
 27 Č Peregrin, opat; Peter Kanizij
 28 P Valerija, muč.; Pavel od Kr.
 29 S Peter, muč.; Jožef Cottolengo
 30 N 5. povellkonočna - Katarina

Državni praznik

- 1 P Jožef, delavec**
 2 T Atanazij, škof, cerkv. uč.
 3 S Juvenal, spozn.; Timotej, m.
4 Č Vnebohod Gospodov
 5 P Pelegrin, muč.; Virginija, d.
 6 S Judita, muč.; Benedikta, dev.
7 N 6. povelikonočna - Stanislav
 8 P Deziderat, šk; Viktor
 9 T Gregor Nacianski, šk., c. uč.
 10 S Antonin, škof
 11 Č Filip in Jakob, apostola
 12 P Domitila in Pankracij, muč.
 13 S Robert Bellarmino, c. uč.
14 N Binkoštna nedelja - Bonifacij
 15 P Torkvat, škof; Izidor, kmet
 16 T Janez Nepomuk; Ubald, škof
 17 S Pashal Bajlonski, sp.; Bruno
 18 Č Venancij, muč.; Feliks, škof
 19 P Peter Celestin, papež
 20 S Bernardin Sienski, spozn.
21 N 1. pobinkoštna - Sv. Trojica
 22 P Rita da Cascia, redovnica
 23 T Deziderij (Željko), škof
 24 S Marija Pomočnica kristjanov
25 Č Sveto Rešnje Telo
 26 P Filip Neri, spozn.; Elevation
 27 S Beda, cerkv. uč.; Janez I., p.
28 N 2. pobinkoštna - Emil, muč.
 29 P Marija Magdalena Paciška, d.
 30 T Ivana Orleanska, devica
 31 S Marija Kraljica; Kancij, m.

☞ Praznik dela

☞ 2. kvatre

- 1 Č Angela Merici, sp.; Fortunat
 2 P Presv. Srce Jezusovo - Erazem Progl. republike - drž. praznik
 3 S Klotilda, kr.; Pavla, devica
 4 N 3. pobinkoštna - Kvirin, šk.
 5 P Bonifacij, škof; Valerija m.
 6 T Norbert, škof; Bogomil
 7 S Robert, opat; Sabinijan, muč.
 8 Č Medard, škof; Severin, sp.
 9 P Primož in Felicijan, muč.
 10 S Marjeta, kr.; Timotej, škof
 11 N 4. pobinkoštna - Barnaba, ap.
 12 P Janez Fakundski, spozn.
 13 T Anton Padovanski, cerkv. uč.
 14 S Bazilij, škof; Elizej, prerok
 15 Č Vid in Modest, mučenca
 16 P Avrelijan, škof; Gvido, sp.
 17 S Gregor Barbarigo, škof;
 18 N 5. pobinkoštna - Marina, d.
 19 P Gervazij in Protazij; Nazarij
 20 T Hektor, spozn.; Florentina
 21 S Alojzij Gonzaga (Slavko), sp.
 22 Č Pavlin Nolanski, šk.; Ahacij
 23 P Agripina, devica; Lanfranko
 24 S Rojstvo Janeza Krstnika
 25 N 6. pobinkoštna - Viljem, op.
 26 P Janez in Pavel, mučenca
 27 T Ladislav, kralj; Hema Krška
 28 S Atilij, spozn.; Irenej, spozn.
 29 Č Sv. Peter in Pavel
 30 P Emilijana, mučenica

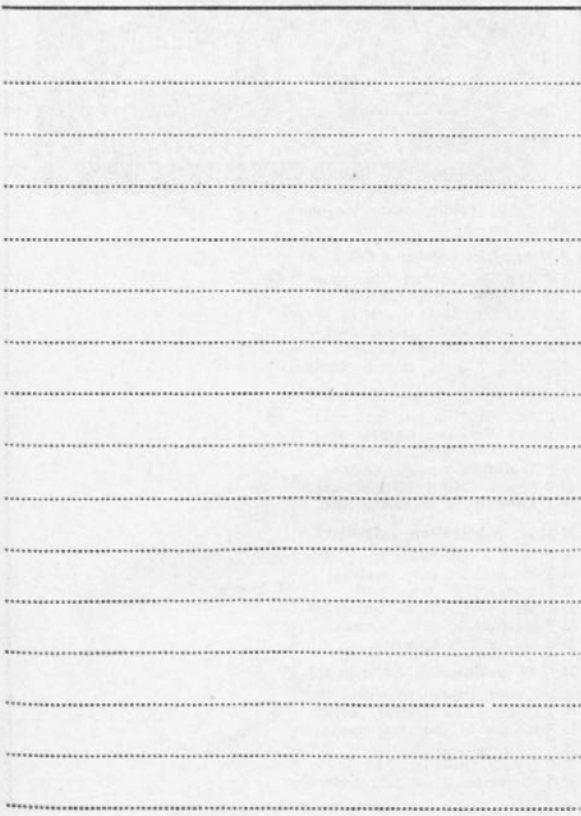
- 1 S Jezusova Rešnja kri; Ester
 2 N 7. pobinkoštna - Marijino o.
 3 P Heliodor, škof; Evlogij, m.
 4 T Urh, škof; Berta, devica
 5 S Ciril in Metod, slov. apostola
 6 Č Izaija, prer.; Marija Goretti
 7 P Vilibald, škof; Benedikt XI.
 8 S Kilijan, škof; Elizabeta
 9 N 8. pobinkoštna - Briklj, šk.
 10 P Amalija, devica; Rufina
 11 T Pij I., pap. muč.; Olga, kr.
 12 S Mohor in Fortunat, ogl. muč.
 13 Č Joel in Ezdra, preroka
 14 P Bonaventura, škof, c. uč.
 15 S Henrik, kralj; Vladimir, sp.
 16 N 9. pobinkoštna - Kar. M. B.
 17 P Aleš, spozn.; Marcelina
 18 T Kamil de Lellis, sp.;
 19 S Vincencij Pavelski, spozn.
 20 Č Hieronim Em., sp.; Marjeta
 21 P Julija, dev.; Danijel, prerok
 22 S Marija Magdalena, spokor.
 23 N 10 pobinkoštna - Apollnarij
 24 P Kristina, mučenka; Boris
 25 T Jakob (Rado), ap.; Krištof
 26 S Ana, mati Marije Device
 27 Č Pantaleon, muč.; Natalija
 28 P Nazarij in Celzij, mučenca
 29 S Marta, devica; Beatrika
 30 N 11. pobinkoštna - Abdon
 31 P Ignacij Lojolski, spozn.

ZAPISNIK

- 1 T Makabejski bratje, mučenci
 2 S Porcijunkula; Alfonz Liguorij
 3 Č Lidiya, spozn.; Peter, škof
 4 P Dominik, spozn.; Perpetua
 5 S Marija Snežna; Ozvald, sp.
6 N 12. pobinkoštna - Gosp. spr.
 7 P Kajetan, spozn.; Donat, škof
 8 T Cirijak, Larg. Smaragd, muč.
 9 S Roman, muč., Janez Vianney
 10 Č Lovrenc, muč.; Pavla
 11 P Tiburcij in Suzana, muč.
 12 S Klara, red.; Hilarija, muč.
13 N 13. pobinkoštna - Janez Berh.
 14 P Evzebij, spozn.; Marcel, muč.
15 T Vnebovzetje Marije Device
 16 S Joahim, oče M. D.; Rok, sp.
 17 Č Hijacint, sp.; Julijana, muč.
 18 P Helena, cesarica, sp.; Flor
 19 S Janez Eudes, sp.; Marijan
20 N 14. pobinkoštna - Bernard
 21 P Ivana Šantalska, vd.; Fidelis
 22 T Brezmadežno Srce Marijino
 23 S Filip Benicij, spozn.
 24 Č Jernej, ap.; Ptolomej, škof
 25 P Ludvik, kralj; Patricija, dev.
 26 S Cefirin, papež; Rufin, škof
27 N 15. pobinkoštna - Cezarij, šk.
 28 P Avguštin, škof, cerkv. uč.
 29 T Obglavljenje Janeza Krstnika
 30 S Roza iz Lime, devica
 31 Č Rajmund Nonat, sp.; Pavlin

ZAPISNIK

1 P Egidij (Tilh), opat; Verena
2 S Štefan, kralj; Maksina, muč.

3 N Angelska nedelja - Tekla, d.

4 P Rozalija, devica; Ida, spozn.

5 T Viktorin, škof; Lovrenc G.

6 S Petronij, škof; Favst in tov.

7 Č Regina, dev.; Janez, muč.

8 P Rojstvo Marije Device

9 S Peter Klaver, sp.; Gorgonij

10 N 17. pobinkoštna - Nikolaj T.

11 P Prot in Hijacint, mučenca

12 T Ime Marijino; Gvidon, sp.

13 S Notburga, dev.; Mavrilij, šk.

14 Č Povišanje svetega Križa

15 P Sedem žalosti Marije Device

16 S Kornelij in Ciprijan, muč.

17 N 18. pobinkoštna - Lambert

18 P Jožef Kupertinski, sp.; Zofija

19 T Januarij in tov., mučenci

20 S Evstahij in tov., muč.;

21 Č Matej, apostol in evangelist

22 P Mavricij in tov., mučenci

23 S Lin, papež; Ksantipa, sp.

24 N 19. pobinkoštna - Marija reš.

25 P Kleofa, muč.; Avrelija, dev.

26 T Ciprijan in Justina, devica

27 S Kozma in Damijan, muč.

28 Č Venceslav, muč.; Ljuba dev.

29 P Mihael, nadangel; Evtihij

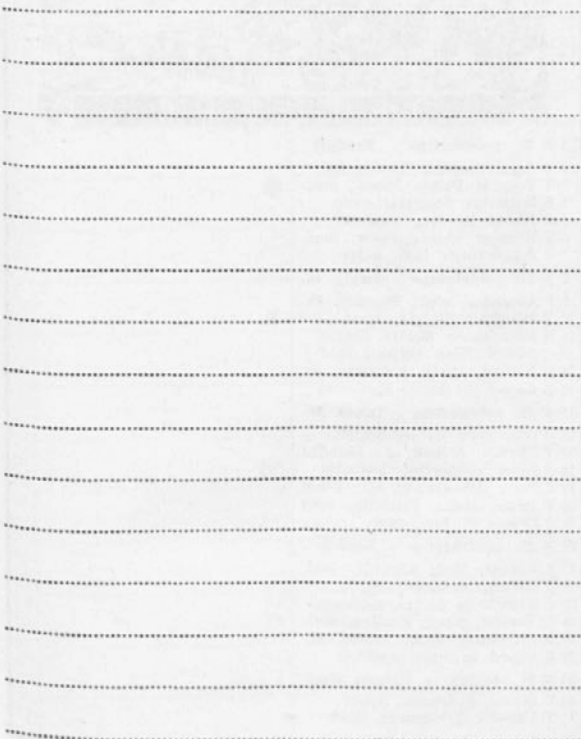
30 S Hieronim, cerkv. uč.; Honorij

3. kvatre

ZAPISNIK

- 1 N 20. pobinkoštna - Remigij**
 2 P Angeli varuhi; Teofil, sp.
 3 T Terezija Deteta Jezusa, red.
 4 S Frančišek Serafski, spozn.
 5 C Placid in tov., mučenci
 6 P Brunon, spozn.; Fides, muč.
 7 S Roženvenska Mati božja
8 N 21. pobinkoštna - Sergij, m.
 9 P Abraham, očak; Dionizij, šk.
 10 T Frančišek Borgia, spozn.
 11 S Materinstvo Marije Device
 12 C Maksimilijan Celjski, škof
 13 P Edvard, kralj; Koloman, m.
 14 S Kalist I., papež; Fortunata
15 N 22. pobinkoštna - Tereza Av-
 16 P Gal, opat; Gerard Maiella
 17 T Marjeta Alakok, d.; Hedvika
 18 S Luka, evangelist; Trifonija
 19 Č Peter Alkantarski, sp.; Etbin
 20 P Irena, muč.; Vendelin, opat
 21 S Uršula in tov., muč.
22 N 23. pobinkoštna - Kordula
 23 P Roman, škof; Klotilda, muč.
 24 T Rafael, nadangel; Feliks
 25 S Krizant in Darija, mučenca
 26 Č Evarist, papež; Lucijan, muč.
 27 P Frumencij, škof; Sabina, m.
 28 S Simon in Juda, apostola
29 N 24. pobink. - Kristus Kralj
 30 P Alfonz Rodriguez, spozn.
 31 T Volbenk (Volfgang), škof

NOVEMBER

- 1 S Vsi sveti**
 2 Č Spomin vernih duš
 3 P Just, trž. muč.; Silvija
4 S Karel (Drago) Boromejski
5 N 25. pobinkoštna - Feliks
 6 P Leonard (Lenart), op.; Sever
 7 T Engelbert, škof; Ernest, op.
 8 S Bogomir, škof
 9 Č Teodor, muč.; Božidar
 10 P Andrej Avelinski, spozn.
 11 S Martin (Davorin), škof
12 N 26. pobinkoštna - Martin p.
 13 P Stanislav Kostka, sp.; Diego
 14 T Jozafat Kunčevič, muč.
 15 S Leopold, sp.; Albert Veliki
 16 Č Otmar, opat; Gertruda
 17 P Gregor, čudod.; Viktorija
 18 S Odon, op.;
19 N Ambrozijanska; Elizabeta, kr.
 20 P Feliks Valois, sp.; Edmund
 21 T Darovanje Marijino
 22 S Cecilija, muč.; Maver, škof
 23 Č Klemen, papež; Felicita, m.
 24 P Janez od Križa, cerkv. uč.
 25 S Katarina, muč.; Erazem, m.
26 N Janez Berhmans; Silvester
 27 P Virgilij, škof; Ahacij, muč.
 28 T Rufin in tov., muč.; Bazilij
 29 S Blaž in Demetrij; Saturnin
 30 Č Andrej, apostol; Justina

Državni praznik

- 1 P Eligij, škof; Natalija
 2 S Bibijana, muč.; Blanka, m.
 3 N 1. adventna - Franč. Ksav.
 4 P Barbara, muč.; Peter Hrizol.
 5 T Sava (Savo), opat; Krispina
 6 S Nikolaj (Miklavž), škof
 7 Č Ambrož, škof, c. uč.; Urban
 8 P Brezmadežna Devica Marija
 9 S Valerija, muč.; Peter Fourier
 10 N 2. adventna - Loretska M. B.
 11 P Damaz I., papež; Hugolin
 12 T Maksencij, muč.; Aleksander
 13 S Lucija, muč.; Otillija, dev.
 14 Č Spiridion (Dušan), škof
 15 P Kristina, dev.; Valerijan
 16 S Evzebij, škof; Adela, spoza.
 17 N 3. adventna - Lazar, škof
 18 P Gracijan, škof; Teotim, muč.
 19 T Favsta, vd.; Tea, muč.
 20 S Evgenij in Makarij, muč.
 21 Č Tomaž, apostol; Severin, šk.
 22 P Demetrij (Mitja), muč.; Flor
 23 S Viktorija, muč.; Mardonij
 24 N 4. adventna - Adam in Eva
 25 P Božič - Rojstvo Gospodovo
 26 T Sv. Štefan, prvi mučenec
 27 S Janez, apostol in evangelist
 28 Č Nedolžni otročiči; Kastor
 29 P David, kralj; Tomaž Beckett
 30 S Evgenij, škof; Honorij, muč.
 31 N Silvester I. papež; Melanija

Msgr. IVAN TRINKO

Iz pesnikove zapuščine

ČLOVEK

*Človek rožica je v trati,
ki jo zemlja mat' rodi;
lepi cvet ob zori zlati
v rosi radosti živi.*

*Sonce jo po dnevu greje
krepko stav' se vetru v bran,
kinča se; da bi pozneje
pridobila cvet krasan.*

*S sončecem pa brž odide
in že v nič se spremeni.
Za njo druga cvetka pride,
ki kot prva odcveti.*

Zgornjo pesem je Ivan Trinko napisal v rokopisni zvezek z naslovom:

III

Slovenske pesemice

Pod pesmijo je postavil datum: 27. Rožnika 80 — 27. junija 1880. Takrat je bil še v semenišču in je šele iskal izraza za svojo pesniško besedo. Prva in tretja kitica sta natisnjeni kot je besedilo v rokopisu, razen zadnjega verza, ki se v izvirniku glasi:

»Rože radosti živi.«

V drugi kitici se je še mlademu pesniku pero zataknilo pri zadnjih dveh stihih, ki so v izvirniku zapisani tako le:

*»Lep' se kinča da pozneje
zadobi obetan dlan«.*

Zadnjo besedo je pesnik sam zaradi neumljivosti prečrtal prav krepko s svinčnikom. Verza pa ni popravil več.

r. b.

IVAN TRINKO - njegov večni lik

*»V svojih delih
on bo živel večno!«*

Letos poleti bo minilo trinajst let od smrti našega velikega duhovnega in kulturnega tvorca monsinjorja Ivana Trinka. Brali smo že niz orisov o tem edinstvenem liku med našimi velmožmi. Spremljali smo ga od prvih dni, ko je rasel v domačem Trčmunu pod zelenim in snežnim Matajurjem, kjer se je igral z »našimi paglavci«, pa tja do Čedadada, kjer je kot vzoren šolar končal prve nauke. Kmalu se je moral posloviti od rojstnih krajev, katerim je zapel v slovo:

*Zbogom, gora, zbogom,
lepe cvetne trate,
ki spomine v srcu
zbujate mi zlate.*

Srečali smo ga v videmskih višjih šolah, kjer je dozoreval v duhovnika in v vodnika svojega ljudstva vse tja do prve daritve, ko mu je pesnik Podreka zapisal posvetilo:

*»Ivan Trinko, cvetka ta, je nov levit tvoj,
— ki njegov
danes prvi si prejela blagoslov —
trčmunska vas.«*

Poslušali smo ga kot vzgojitelja treh rodov in kot globokega profesorja filozofije, ki je za katedrom in v zboru znanstvene akademije razdajal bogastvo svoje znanosti.

Odpri smo strani njegovih Poezij in prisluhnili njegovi duši. Kar je v neobjavljenem rokopisu napisal pobratimu Simonu Gregorčiču ob njegovi smrti, to velja tudi zanj. Napisal pa je: »Naš pesnik je bil fina, silno občutljiva duša, nežna harfa, ki je milo zabrnela ob najrahlejšem pritisku in zadihljaju. Pesem mu je edina tolažba, mu je luč, sonce, ki mu ogreva ozračje resnice.«

Vzdrhteli smo ob srčnem prijateljstvu Gregorčiča in Trinko, dva poeta — iz njih src se venec spleta.

Ustavili smo se ob Trinku umetniku, ki mu ni bila umetnost sredstvo za dobiček, marveč jo je upošteval le kot plemenito poslanstvo. Nazadnje smo poslušali še Trinkove zvoke in melodije do poslednje, ko kliče iz globin svojega srca »De profundis«, prošnjo in hvalnico Gospodu.

ZUNANJI LIK

Njegov večni lik nam je še pred očmi, kot svetla podoba svetopisemskih vidcev. Zvesto je narisal njegovo postavo mojster Tone Kralj na veliki oljnati podobi ob 70-letnici rojstva. V veži rojstne hiše je visela na levi steni. Obiskovalcu se Trinkova hieratična osebnost smehlja s platna in se zdi, da bo zdaj, zdaj stopila nasproti gostu in mu prisrčno stisnila roko v pozdrav. V resnici je tudi bil tak ob mojem zadnjem obisku pri njem. Visoka, ravna in častitljiva postava v resnobni duhovski halji z biretom na glavi. Ostro izklesane, a dobrohotne poteze na obrazu so obžarjene od prijazno sijajnih oči; okrog drobnih ustnic miren in obenem resen smehljaj. Njegova beseda je zvenela moško in polno z vsemi odtenki, ki so izražali vsakovrstne misli in čustva. Lepo oblikovane in žilnate roke so kazale na potomca kmečkega rodu in obenem na preduhovljeno osebnost. Vsem Trinkovim plemenitim potezam se je poznalo, da jim je notranja sila izklesala tisto pristnost in svojskost, ki je lastna velikanom duha in srca. Tak je bil njegov zunanji lik.

Njegova veličino pa je blestela tudi nepojmljivo v ponižnosti. Znano je, kako se

je kar zgrozil, ko je zvedel, da ga kandidirajo za goriškega nadškofa. Na stara leta je večkrat zagodrnjal, ko je od vsepovsod prejemal častitke in voščila, češ »vse prav, samo kadilnic ne!« Odločno je odklanjal vse ponudbe raznih italijanskih univerz, vsa odlikovanja. Člani akademije znanosti iz Prage so mu pisali na Trčmun, naj jim pošlje svojo sliko, da bi jo pridružili portretom zaslužnih mož v Praškem muzeju. Vse kaže, da je ni poslal, ker pač nobene ni imel.

Kako je sam sodil o svoji veličini pove tale zgodbica. Ob njegovi devetdesetletnici so ga prišli obiskat na Trčmun odposlanci ameriških Slovencev. Eden izmed njih, zavzet od Trinkove osebnosti, je vzkliknil: »Vi ste zares naš velik mož!« Monsinjur pa je hudomušno odvrnil: »O, seveda sem velik. Devetdeset let imam in merim en meter in osemdeset centimetrov!« Njegov humor je bil karakterističen in duhovit. Bilo je za časa prve svetovne vojne. Mons. Trinko je pred čedajsko postajo iskal kak voz, da se popelje do Sovodenj k nekemu cerkvenemu opravilu. Povpraša vpoklicanega uradnika na postaji; ta pa duhovnu v talarju prezirljivo odgovori: »Boste že našli kakega osla, da vas popelje.« Trinko pa odrezavo: »Hvala

lepa za pojasnilo, a vidim, da bo težko, ker so v času vojne vsi osli mobilizirani.« Podobni Trinkovi odgovori so šli od ust do ust po vsej deželi.

VSESTRANSKA OSEBNOST

Trinkova vsestranska osebnost in njegovo globoko znanje je prodrlo v svet. V tedanji framasonski in protiklerikalni državi ni mogel noben duhovnik postati član kake znanstvene, kulturne ali politične ustanove. Trinka so pa povabili v rimsko in videmsko akademijo znanosti, kjer je postal ugleden član. Mimo njega niso mogle iti tudi gospodarske ustanove. Čeprav se je otresal, je moral na prigovarjanje sobratov sprejeti odborniško mesto pri »Katoliški banki«. Ko se je izkazal tudi na tem položaju, so ga izvolili v videmski deželni odbor. On je bil tedaj prvi in edini duhovnik v Italiji, ki je prišel na tako odlično politično-upravno mesto. Ko pa je že mesto sprejel, se je kljub svoji ponižnosti krepko uveljavljal kot deželni poslanec. Poverjali so mu važne deželne zadeve, čeprav jih je bodel njegov duhovniški stan. Ugled in upoštevanje je uži-

val tudi pri politično nasprotnih poslancih. Znal je pri sejah tudi krepko udariti po mizi in braniti koristi svojih rojakov in deželanov. Zavzemal se je za vsakogar brez razlike. Nikomur ni znal reči »ne«, če ga je kdo prosil, naj potrka v kaki zadevi na prefekturi, na sodniji, na vojaških uradih ali na županstvu. Povsod so se mu odprla vrata ker so znali, da se povsod znani monsinjor in profesor poteguje le za pravico in nikdar za krivico. Trinkovo politično delovanje, ki bi zaslužilo poglavje zase, je stremelo po obrambi ljudskih koristi. On je bil prvi socialni ljudski zastopnik v duhu krščanske pravice in ljubezni in še od daleč ne politikant. Vsa ta častna bremena je pa sprejel le prisiljen in v občo korist.

Časti mu je naklanjala tudi cerkvena oblast. Sveti oče Pij X. ga je imenoval za častnega kanonika. Videmski nadškof za kanonika stolnega kapitulja. Postal je član odbora cerkvene umetnosti. Osemintrideset let je bil ravnatelj in duhovni vodja zavoda »Nobile Collegio delle Dimesse«, ki ima internat s srednjimi šolami in še danes slovi zaradi Trinkovega prizadevanja.

Začuden se vprašujemo, kje je imel ta človek obložen s tolikimi nalogami in bre-

meni še časa, da je sukal pero, obračal čopič in izvabljal melodije iz srca in harmonija. Odgovor nam more dati le njegova železna volja, jeklena vztrajnost, pa tudi ljubezen do kulturnih lepot in nemalo še srčne vezi do svojega ljudstva.

Za svojo domačijo obzarjeno od naravne lepote in od bridkosti težkega življenja bi bil razdal vso svojo osebnost. Za svoje ni samo molil, jih je vzgajal, jim pel, slikal, tudi vriskal je, če je bila potreba.

Še dvoje izrazitih potez njegovega sklesanega značaja moram omeniti. Prva je, kot je sam zapisal v neobjavljenem rokopisu ob smrti Simona Gregorčiča: posestrimstvo duš. Trinko je zapisal o svojem sobratu v duhovnem in pesniškem življenju: »Duša njegova se strinja, zedinjuje in spopolnjuje z vsako drugo, s katero ima skupne vzore in skupne vtiske.« Na svoji dolgi življenjski poti je oče beneških Slovencev iskal sebi sorodne duše. Našel jih je dosti med svojimi sobrati, med svojimi učenci, med ljudstvom po dolih in bregeh domače zemlje. Odzvali so se mu tudi preko tedanjih državnih mej, učenjaki od Peterburga do Rima.

SKRB ZA NARAŠČAJ

Kako se je Trinko brigal za duhovski naraščaj izpričujejo drobni rokopisi o slovenskih dijakih in bogoslovcih v Vidmu. Za leto 1935-36 berem v njegovem rokopisu:

»V malem seminišču (Seminario di Castellerio)

1. Kračina Valentin iz I razred gimnaz.
2. Markjol Hijacint iz II » »
3. Juretič Hugon iz Čeneble . III » »
4. Tomasino Peter iz Subida . III » »
6. Jakulin Josip iz Merse (Sv. Lenart) , . IV razred gimnazije

V Velikem seminišču (Seminario maggiore - Udine)

7. Pinoza Alfonz (Zavarh (Villn. Tarcento VI (ozir. I razred liceja)
 8. Černetič Avgustin (Prosnid (Prosenicco) VI ozir. I razred liceja)
 9. Čičigoj Franc iz Dreke VII (ozir. II razred liceja)
 10. Čenet Marij iz Črnegavrha VIII (III licej)
 11. Kormons Atilij iz Platišč VIII (III licej)
- Bogoslovci
12. Del Medico Peter II° leto
 13. Blazutič Fortunat (Gor. Barnas) III° »

14. Blasutto Artur	IV° leto
15. Ošnjak Evgen (sv. Lenart)	IV° »
16. Špekonja Angel (Crnivrh)	IV° »

Torej vseh skupaj je 16. Dva, ki sta napravila izpit za I° gimnazijo, nista mogla stopiti radi pomankanja sredstev«

Tu konča Trinkov seznam. Iz spodnje pripombe je razvidno, da ga je bolelo, ker ni mogel pomagati še tema dvema.

Trinkova klasično izdelana osebnost je uvaževala hierarhične vrednote: družina, narod, država, človeško občestvo — Bog. Svojim rojakom je pisal pesmi in molitvenike. Italijanskim državljanom je prevajal iz klasičnih del čeških, ruskih in poljskih pisateljev; saj je obvladal prav tekoče osem jezikov. Po pravici je beneški dnevnik *Gazzettino* zapisal ob njegovi smrti: »S Trinkovim imenom je povezano pol stoletja zgodovine in kulture.«

ZA DOBRO SOSEDSTVO

Skozi vse to polstoletno kulturno delovanje je imel Ivan Trinko še en svetel cilj pred svojimi očmi, in ta je bil zgraditi most

sporazumevanja med obema sosednima narodoma ob meji pri Nadiži in Soči. Italijane je seznanjal s slovensko in slovansko kulturo, slovanski svet pa z bogastvom romanskega kulturnega sveta. Popolnoma razumljivo je torej, da mnogi kritiki primerjajo Trinka s pisateljem Nicolò Tommasejom; oba sta se v svoji plemenitosti trudila da bi se sosedni narodi, italijanski in jugoslovanski zbližali. V tem duhu je tudi napisal leta 1939. z veliko znanstveno akribijo eno izmed svojih največjih del v prozi: »Storia politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia«. V uvodu v to knjigo je napisal: »Poguma za to delo so mi dali prijateljski odnosi med Italijo in Jugoslavijo in pravilno je, da se prijatelji med seboj poznajo v vseh ozirih.« Trinkova knjiga je našla v italijanskih znanstvenih krogih velik odmev. Naj mi bo dovoljeno navesti samo eno oceno z najvišjega mesta. Trinko je svojo knjigo poslal v dar tudi kardinalu Mercatiju, bibliotekarju rimske Cerkve. Visoki cerkveni dostojanstvenik se v posebnem pismu z dne 20. februarja 1940 zahvaljuje kanoniku in profesorju Ivanu Trinku za izredni trud in pravi, da »se pridružuje želji, da bi to delo vedno bolj poglobljalo prijateljstvo in med-

sebojno spoštovanje med Italijo in Jugoslavijo.«

Trinko, skoraj samosevec na zapadni meji, ni predel skozi pol stoletja in še več nit samo domače kulture. Pletel je tudi v duhu svojega vzornika Prešerna, svetlo misel, da »ne vrag, le sosed bodi nam mejaš«.

Stopimo še tja gori v Trčmun na tihi grob in preberimo na spomeniku vklesane latinske besede, katere navajamo v slovenščini:

*Tukaj čaka vstajenja mons. Ivan Trinko
Tolikšnemu imenu nobena hvala ni
zadostna. Ne sebi — svojim on je živel.*

Prof. RADO BEDNARIK

MURN

Kje tihi si mi dom

(Odlomek)

*In še in še in vedno bolj
prši sneg, naletava,
in sam sem sredi večnih polj,
in noga se mi pogrezava —
kje tihi si mi dom,
ti sreča moja prava?*

Slovenski duhovniki med prvo svetovno vojno

Duhovniki v farah Slovenske Benečije so že v prvi svetovni vojni doprinesli hude žrtve za svoje ovčice. Že takrat so jim morali braniti vero in jezik, čeprav so izkazovali popolno lojalnost do države.

Strani zgodovine naše duhovščine v Slovenski Benečiji niso oškropljene samo s solzami, često tudi z nedolžno krvjo.

Kjer je kak slovenski duhovnik uporabljal jezik vernikov pri bogoslužju, že so ga osumili avstrijakantstva in primerno temu tudi z njim ravnali.

Značilen slučaj se je pripetil ob vojnem izbruhu v Topolovem. Tam je kaplanoval gospod Janez Slobe, ki je umrl kot vikar v Sovodnjem leta 1943. Nekega dne je prišel k njemu mlad poročnik in mu kar na kratko ukazal, da mora odtlej govoriti in moliti v cerkvi samo v italijanščini. Enake ukaze so dobivali tudi duhovniki v Ljesah in drugod. Šlo je kar načrtno s prepovedmi in namigovanji na stroge kazni. Duhovščina se je obrnila za pomoč na svojega nadškof mons.

Rossija v Vidmu. Pogumni nadškof je v svojem pismu z dne 14. avgusta 1915 odgovoril takole:

»... videmski nadškof je odobril iz razlogov, ki se ne tičejo vojaških oblasti, da se mora pridigati v župnijah Sv. Lenarta in Sv. Petra ob Nadiži v slovenščini, kakor se pridiguje v Furlaniji v furlanščini, v Pijemontu v pijemontščini i.t.d.

Šel je torej preko svojega delokroga ta poročnik, ki hoče ukazovati v popolnoma cerkvenih zadevah, odvisnih samo od nadškofa. Vi torej nadaljujte svojim vernikom s pridigami v slovenščini kakor poprej. Če pa bodo navzoči v cerkvi verni vojaki iz drugih krajev Italije, govorite iz ljubezni do njih tudi v italijanščini, da vas bodo tudi oni razumeli. Če pa bo tisti poročnik, ki se ne zna s čim drugim ukvarjati, še vztrajal pri svojih nespametnih zahtevah in bo obnavljal svoja nesmiselna junaštva, sporočite mi njegovo ime in priimek, da ga javim višji oblasti.

† Anton Anastazij, nadšk. »

Dokler je on ostal na škofijski stolici, se podobni poskusi niso več obnovili.

Kmalu je pa prišlo drugače. Prve žrtve

so bile g. Lojze Clignon iz Erbeča, Janez Kr. Cruder iz Rodde in Peter Cernota iz Ljese. Osumljene avstrijakantstva so odpeljali v ječo v Padovo. Izpuščeni so bili šele na po-

I.vrsta: Kufolo, Kosmačin, Bankič, mons. Petričič, mons. Gorenšček, Slobe. - 2. vrsta: Hvala, Hvalica, Černoia, Vidimar. - 3. vrsta: Dregonja, Gujon, Jusič, Klinjon, Causero

sredovanje mons. Pelizza. Č. g. Peter Cernota se je tudi vrnil v Ljeso, a samo umret.

Hudi dnevi so prišli za duhovščino po kobariškem porazu. Nekaj družin je zbeža-

lo, večina jih je pa ostala doma. Z njimi tudi dušni pastirji, ki so radi delili zadnji kosček polente z reveži za fronto.

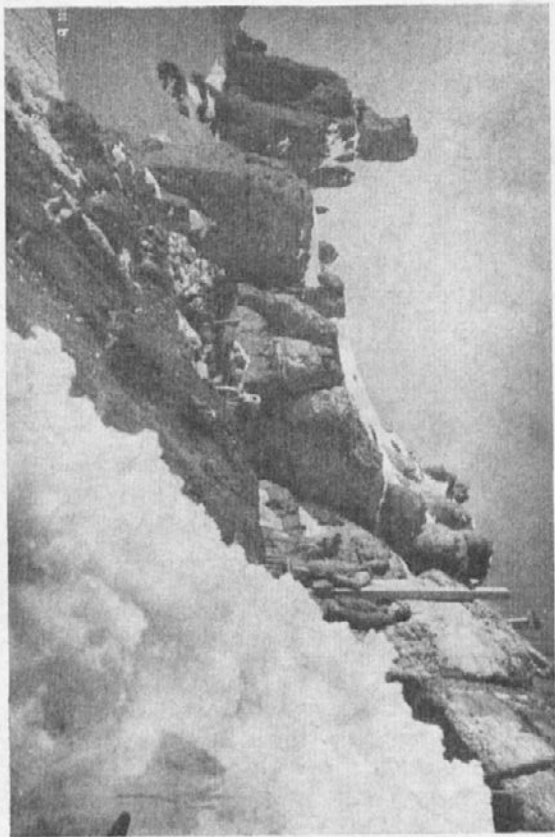
Dosti naših duhovnikov je bilo tudi vpoklicanih v vojno službo in v blatne strelne jarke. Omenimo naj samo gospode Alojzija Sdrauliga, Mihaela Dorbolò, Ivana Moderjano, Jožefa Kramaro, Jožefa Simiza, Antona Mizza in A. Vidimarja. Nekateri od teh vidimo tudi na sliki. Ta in oni se pa tudi ni več vrnil domov.

Vzгляд državljanske lojalnosti in ne avstrijakantstva je na primer slučaj kaplana Domenisa iz Trpeča. Prostovoljno je šel on k vojakom, da je rešil vpoklica očeta številne družine. Mladi duhoven je na fronti tudi padel.

Odlikovan je bil na primer tudi č. g. Ivan Gujon, pozneje župnik v Ovčji vesi. On je stal ob strani v smrtni uri italijanskemu vojaku Riccardu Di Giusto, prvemu, ki je padel v vojni leta 1915.

Še in še bi lahko naštevali požrtvovalne slovensko-beneške duhovne, ki so bili v vojni preganjani, a so ne z besedo, ampak z dejanji pomagali bližnjemu v najhujših časih.

V naših gorah v prvi svetovni vojni

Iz naše prazgodovine

Naša deželica pod Matajurjem ali po domače pod Veliko Babo je bila naseljena že v pradavnih časih; to se pravi, gotovo že 4000 let pred Kristusom. Tisti dobi pravimo prazgodovinska ali predzgodovinska in se deli na staro kameno dobo ali paleolitik in na mlajšo ali neolitik, z grško znanstveno besedo.

Po mnenju nekaterih učenjakov se je začela paleolitska doba 30 tisoč let pred Kristusom. Takrat se je pojavil tudi prvi človek. Trajala pa je do približno 20 tisoč let pr. Kr., ko je prišla nova kamena doba.

V obeh predzgodovinskih obdobjih je človek uporabljal kamenito orodje in orožje, odtod tudi poimenovanje. Razlika med obema je v tem, da je znal človek v mlajši dobi bolj obrusiti in izgladiti kamenito, zlasti kremenjakovo, orodje ali orožje. V mlajši dobe zasledimo že priprave iz kosti v jamah, podmolih in grobovih, kjer so prebivali naši predniki - jamarji.

Iz kamenih dob je človek prešel v višje razvite bakrene in bronaste dobe, ko je znal uporabljati te kovine za svoje vsakdanje iz-

delke. Šele nekako z letom 5000 pr. Kr. se pozna prehod v staro železno dobo; tedaj so že bili v rabi surovo skovani noži, sulice, meči, srpi in podobno. Človek je že stopil na prag prave civilizacije. V vseh teh prastarih časih moremo ugotoviti naselitev prvih ljudi tudi po naših dolinah. Kako pa? Prav iz ostankov orodja, orožja, posod in okrasja, katero so našli v votlinah, v zemeljskih plasteh in grobeh po naših krajih.

Iz stare kamene dobe jih je bolj malo. Vendar so odkrili nje sledove v okolici Čedadada, pri Sedigli in drugod. Iz neolitske dobe so pa našli kot mrtve priče starodavnih časov izkopanine pri Svetem Hilariju v dolini Gorenje Nadiže in v Veliki jami pri Sovodnjah. Na dan so prišli ostanki posod in vrčev, delci nekakih kamenitih ročnih mlinov, tudi obdelano rogovje in ošiljeni pestniki, to so kameni, ki jih je držal lovec v pesti, da je ubil žival. Iz teh ostalin, večina jih je shranjenih v čedajskem muzeju, smemo sklepati, da so bili naseljeni večinoma dolinski kraji in da so se ljudje bavili v prvi vrsti z lovom. To dokazujejo tudi ostanki raznih živali. Mlinske ostaline pa kažejo že na začetke poljedelstva proti koncu mlajše kamene dobe.

Na prehod iz kamenih dob v bakrene in bronaste pračase, kažejo pa najdbe iz jam pri Robiču in nekateri ostanki ob Nadiži. V smeri od Mije proti Čedadu so torej bila že prastara naselja. Tod so našli tudi bronaste igle in sponke, fibule.

Še jasnejši pogled v stare predzgodovinske čase se odpira pri odkopavanju grobišč, ki so po večini iz mlajše bronaste in zgodnje železne dobe. Naši predniki so polagali v grobove poleg trupla tudi orodje, orožje in okraske; pozneje celo kovani denar.

Pod hribom Brdo v Sv. Petru Slovenov so odkrili celo vrsto takih grobov. Število in oblika najdenih predmetov izpričuje po eni strani gostoto naseljenega prebivalstva, po drugi strani pa višino tedanjega kulturnega stanja. Iz velikega števila grobov moremo sklepati tudi na precejšnje število naseljencev.

To potrjujejo tudi zelo gosta grobišča v okolici Čedada. V grobovih pri Špetru so našli bolj priproste predmete, po večini iste oblike, kar naj bi kazalo na nižje kulturno in socialno stanje prebivalstva. Najdbe iz čedajskih grobišč, ki so mlajšega izvora, so bolj raznolične in boljše izdelane, posebno

okraski, čelade, bodala in vrči. Tu so značilni zlasti lončarski izdelki vseh vrst.

Vsi ti predmeti iz votlin, iz zemeljskih plasti in grobišč so sicer mrtve, a vendar žive priče, da je bila današnja Slovenska Benečija naseljena že v pradavnih časih.

Č. g. Evgen Dorbolò
dušni pastir v Prosnidu
1905 - 1946

Beneška Slovenija v Napoleonovi dobi

Ko je Napoleon organiziral Italsko kraljestvo »Regno Italico«, se je hotel bolj podrobno informirati, kakšni narodi živijo tu, katera narečja govorijo, kakšne šege in navade imajo, ali so vraževerni, kako se oblačijo, kako gospodarijo. Zato je leta 1811 naročil oddelku za javno izobrazbo v Veroni, naj organizira podrobno poizvedovanje v tem oziru. Za zbiranje je bil odgovoren ravnatelj tega oddelka Giovanni Scopoli, po rodu Trentinec, ki pa se je udomačil v Veroni, na sedežu svoje odgovorne službe.

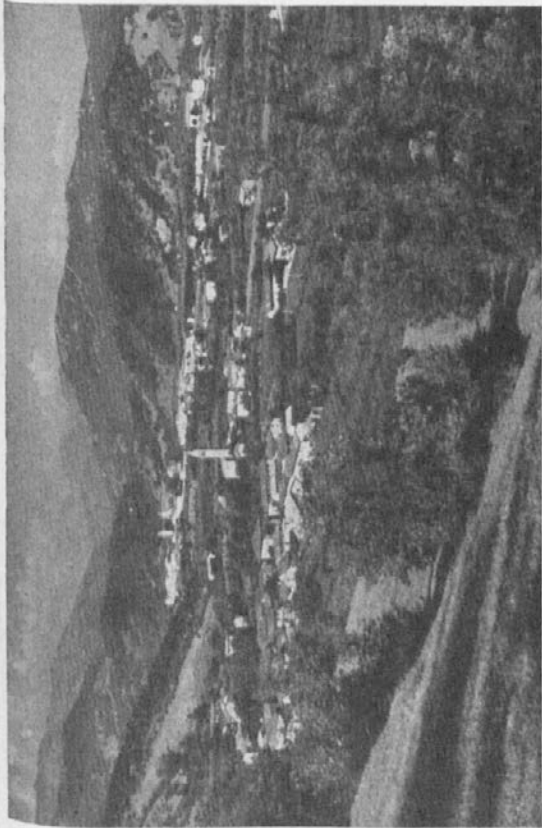
Za smotrno nabiranje podatkov, je Scopoli sestavil posebno vprašalno polo in jo razposlal nabirateljem, zlasti ravnateljem šolskih zavodov. Osrednje vodstvo je hotelo zbrati podatke še v istem letu, to je leta 1811.

Nabrani podatki pa niso bili obdelani, v glavnem zato ne, ker ni bilo časa. Napoleonova zvezda se je namreč utrnila, z no-

vimi oblastmi pa so stopile v ozadje tudi mnoge koristne pobude in tudi Scopoli s svojim poizvedovanjem. Odnesel pa je s seboj vse polno dokumentov, seveda zlasti takih, ki so njemu služili kot človeku ali kot znanstveniku. Mnogo od Scopolija nabranih podatkov se je tekom let posrečilo odkriti v raznih knjižnicah in arhivih, za mnoge pa še ne vedo. Med odkritimi dokumenti so odgovori iz Mužca, »Moggio«, ki se nekoliko tičejo Rezije, odgovor viceprefekta iz Gradiške glede njegovega okraja in odgovor viceprefekta iz Čedadada glede Beneške Slovenije.

POROČILO IZ MUŽCA

Iz **Mužca** je poročal neki Angelo Sostero, ki pravi: V Reziji govorijo rezijanski. Glede tega jezika pripominjam, da bi besedo »rezijanski« morali spremeniti v »rusijanski«, kot mi trdi dober prijatelj iz Rezije. Ko so prišli k nam Rusi (armada generala Suvorova proti Napoleonu), so se z domačini lepo razumeli, razen nekaterih tehničnih izrazov. V tem oziru je ista razlika kot je med našo pravo italijanščino in bergamaškim narečjem, ali med bolonjskim in med

Pogled po naši domaćiji : Brnas

teli govoriti o predsodkih in krivem načinu narečij iz drugih naših pokrajin. Dejstvo je, da so dotičnim četam sledili mnogi Rezijani, da bi poskušali svojo srečo.

Poročilo iz Gradiške je podpisal viceprefekt Jacotti, ki pravi glede jezika: V vsem okraju se govori furlanski z majhnimi razlikami glede poudarka in končnic. Samo v kantonu Cormon (očividno Krmin), v občinah Anicorea (?), Šmartno-Kojsko, Števerjan, Rigliana (najbrž Biljana) in deloma v Dolenjah se govori ilirski jezik.

POROČILO IZ ČEDADA

je odšlo pod številko 1924, naslovljeno na REGNO D'ITALIA - Departmà Passariano, pisano v Čedadu 30. septembra 1811 in odposlano prefektu v Videm. Glasi se:

»Odgovarjam na Vašo željo, sporočeno mi 25. julija pod št. 14523:

ad 1) V vsem okraju ni posebnih šeg in običajev, kakor tudi ni vražarstva ob priliki rojstev, porok, smrti in pogrebov, niti pri praznovanju praznikov.

ad 2) V različnih letnih časih in pri kmečkem delu ni po naših vaseh kakšnih posebnih navad in dejavnosti, če pa bi ho

obdelovanja zemlje, potem je pri nas tako kot v vsem departmaju in v sosednih.

Tudi dokazi veselja so enaki kot drugod, to je pritrkavanje, streljanje z možnarji, ples in drugo. Lahko se pa opazi poseben zanos gorskega prebivalstva, ki edino ima pesmi, tako imenovane narodne pesmi. Imam čast predložiti eno izmed najčesče rabljenih, ki je v izvorniku sestavljena v ilirskem narčju.

*TA LUBA, KATERA SE JAMRA
PRUOTI SOJMU LUBIMU*

*Sa ni liebsiga na svietu
kukar je ta leidich stan
muoj te leidich stan je sapelan
in' od obediga stiman.*

*Ti se jozhes nuozh inu dan
sa tuoi ta leidich stan
Na jokaise vizh ne pomaga nizh
Toja shalost je sohe prizh.*

*Saj sam hodu h'tebe u'vas
saj sam ti pravou vidku krat
Predomissi sdai inu prerejti prou
de te grivalo na bou.*

Brnasin

*Sa mi nies tiela virvati
Mladega Mosha si tiela imeti
si omoshana, si shalostna
Jest sam leidich in prou vesseù.*

*Saj si popried ti viedela
de od mene bosh predignala
Saj si udobila, kar si shelila
toiga praviga socilna.*

*Saj ni grishga na suetù
kucker je edna decla in'lubiti
Saj nie libsiga kucker jadnega
soiga praviga shozilna.
Liepa mlada dekelza
Ti me shalujesh reunaga stanù
kur ostala s' mi tachù.*

ad 3) Obe narečji, ki ločita različne občine tega okraja, so furlanščina in slovenščina. Vse občine v ravnini in navedene v seznamu pod A govorijo prvo in vse občine v hribih, navedene v seznamu B govorijo drugo.

Priloga A

SEZNAM OBČIN OKRAJA ČEDAD, KJER GOVORIJO FURLANSKI

1. Cividale e suo circondario
2. Buttrio e suo circondario
3. Corno e suo circondario
4. S. Giovanni di Manzano e suo circondario
5. Manzano e suo circondario
6. Orsaria e suo circondario
7. Remanzacco e suo circondario
8. Torreano, meno la frazione di Masarolis
9. Versa e suo circondario
10. Faedis, meno Canal di Grivò e Canebola
11. Campeglio e suo circondario
12. Povoletto e suo circondario
13. Ravosa e suo circondario
14. Attimis, meno Porzus, Forame e Subit
15. Nimis, meno Cergneu, Chialminis, Debelis, Monte di Prato, Romandolo, Torlano e Val Montana.

Priloga B

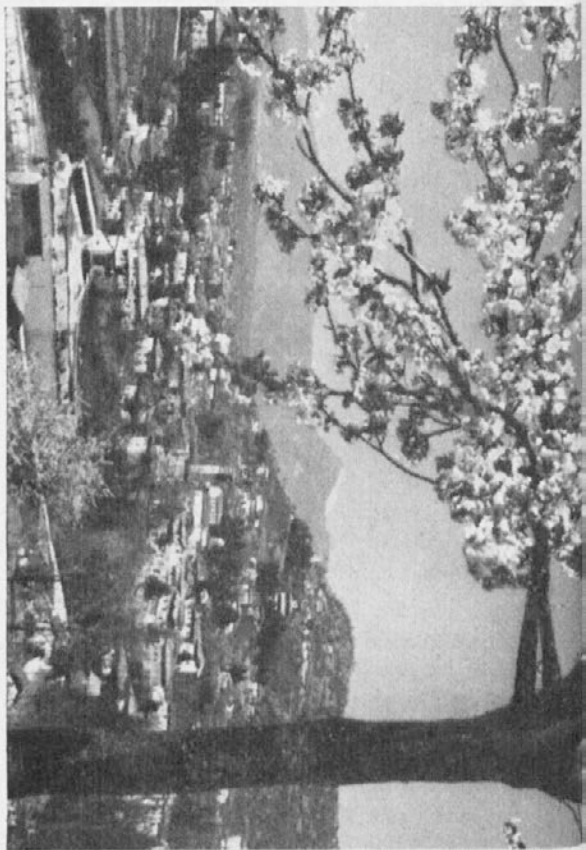
SEZNAM OBČIN OKRAJA ČEDAD, KJER GOVORIJO SLOVENSKO

1. Castello del Monte e suo circondario
2. Prepotto e suo circondario
3. Masarolis, frazione di Torreano

4. S. Pietro
5. Drenchia
6. Creda
7. Grimacco
8. Luicco
9. S. Leonardo
10. Rodda
11. Savogna
12. Stregna
13. Tarcetta coi loro circondari
14. Canal di Grivò e Canebola frazioni di Faedis
15. Bergogna e suo circondario
16. Prosenico e suo circondario
17. Porzus, Clap, Forame e Subit, frazioni di Attimis
18. Cergneu, Chialminis, Debelis, Monte di Prato, Romandolo, Torlano e Val Montana, frazioni di Nimis.

**ISTA KRAJEVNA IMENA
V SLOVENŠCINI**

1. Čedad in okrožje
2. Buttrio in okrožje
3. Corno in okrožje
4. S. Giovanni di Manzano in okrožje
5. Manzano in okrožje
6. Orsaria in okrožje
7. Remanzacco in okrožje
8. Torlan, razen vasi Mažerole

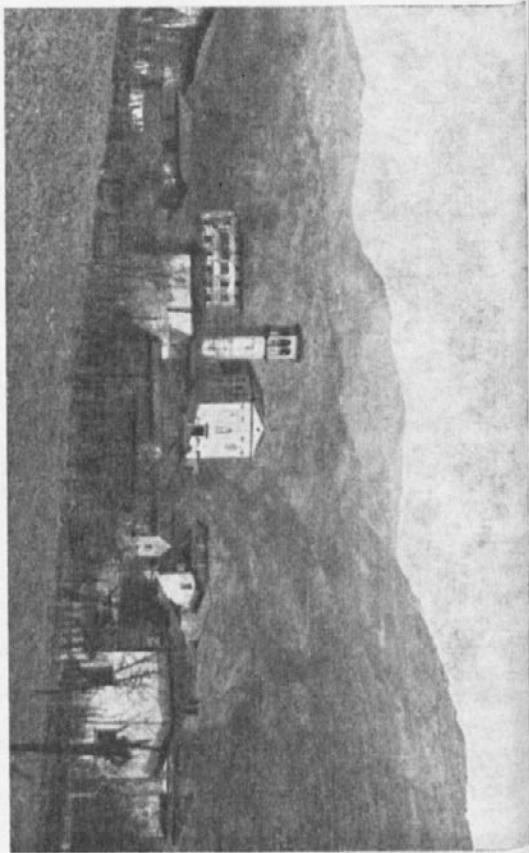

Tarcent v majskem cvetju

9. Versa in okrožje
10. Fojda, razen Grmeka in Čenebole
11. Čampej in okrožje
12. Povoletto in okrožje
13. Ravosa in okrožje
14. Attimis, razen Porčinja in Subida
15. Neme, razen Černeje, Vizonta, Debeleža, Romandola, Torlana in Krnice

1. Stara gora in okrožje
2. Prapotno in okrožje
3. Mažarole
4. Špeter
5. Drenkja
6. Kred
7. Grmek
8. Livek
9. Šlenart
10. Roda
11. Sovodnje
12. Strenje
13. Čenta
14. Kanalič in Čanebola
15. Breginj in okrožje
16. Prosnid in okrožje
17. Porčinj, Klap, Luknja, Subid
18. Černeje, Debelež, Romandol, Torlan, Vižont, Kanalič, Krnice.

Laze

Opomba : V gornjem seznamu občin, kjer govorijo slovenski, so navedene tudi občine Kred (6), Livek (8), in Breginj (15), ki so v Jugoslaviji in niso bile v sklopu Beneške Slovenije že nad 100 let.

Furlanski dialekt je mešanica francoščine in pokvarjene latinščine ter ima sledove jezika narodov, ki so v prejšnjih stoletjih zasedli ravnino. V vsej ravnini do tako imenovanega mosta sv. Kvirina, se govori samo furlanščina, od mosta naprej pa, in to po celi črti hribov, ki obdajajo in omejujejo okraj, se ne govori drugega kot slovenščino.

To narečje izhaja iz mešanice pokvarjene ilirščine, galskega in norijskega jezika in ima značilnosti različnih narodov, ki bivajo po visočinah, kot so Panonci združeni s pravimi Karni, odvisnimi od Galov, z Ilirci, Norijci in Tauričani.

To značilno narečje teh prebivalcev je ohranjeno s skoraj vražarskim češčenjem, podedovanim od svojih pradedov in poživiljanim od koristi in vpliva svojih župnikov, vikarjev in kuratov, in to v taki meri, da stalno mislijo, da ni mogoče pogovarjati se in govoriti z Bogom ter urejati svojih poslov v drugačnem jeziku.«

Zgornji sestavek je še vedno živa priča, da so bili poleg Furlanov naseljeni v vzhodnem delu beneških pokrajin tudi naši rojaki. Izpričana je torej samobitnost Slovencev v Beneški Sloveniji tudi iz Napoleonovih uradnih listin izza poldruga stoletja sem.

Rod pod Matajurjem lahko s ponosom trdi, da živi že stoletja in stoletja na svoji zemlji.

Prednja razpravica je v glavnem sestavljena po podatkih iz knjige, katero je sestavil Franco Riva z naslovom »Beneška ljudska izročila na podlagi dokumentov poizvedovanja Italskega kraljestva (1811)« — Tradizioni Popolari Venete secondo i documenti dell'inchiesta del Regno Italico (1811). Knjiga je izšla leta 1966 v Benetkah - Venezia, presso la sede dell'Istituto Veneto, Palazzo Loredan (Campo S. Stefano).

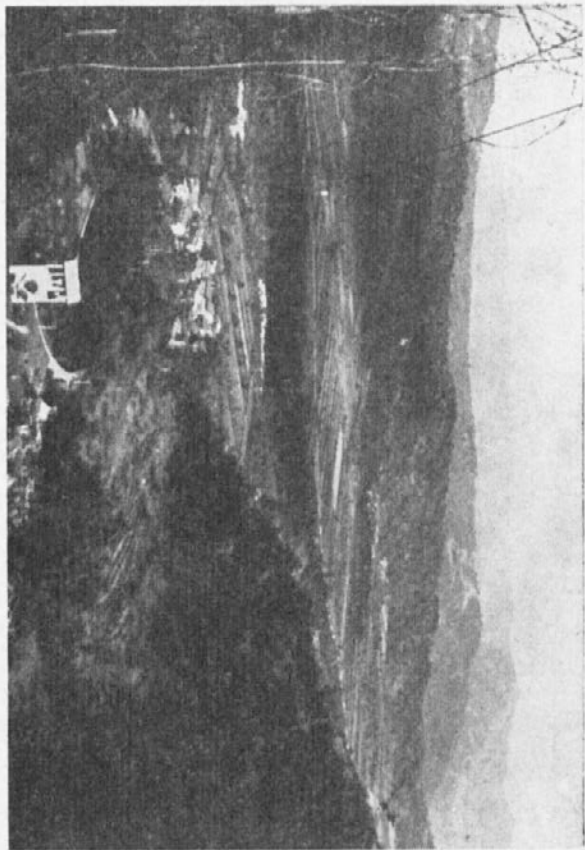
Maršinu v pozdrav

Gor nad nami je planina,
dol pod nami je dolina,
v sredi sončne so goré,
Maršina hišice stojé.

Tu je moja ljuba vas,
kjer doní slovenski glas,
ljudstvo dobrega srcá,
vredno kupe je zlatá.

Cerkvica je sred' vasice,
hišice so ji družice,
tu mi sinko mat' je djala,
ko me v žibki je zibala.

Prekrasna ti Maršina vas,
poslušaj tvojih sinov glas:
Naj vsak odpadnik bo,
kdor ne ljubi to zemljó.

Cerkvica v Ramandolu

V enem najlepših kotičkov Slovenske Benečije, v Ramandolu, stoji ljubka cerkev svetega Janeza Krstnika.

Ramandol je znan po svoji naravni lepoti, po sončni legi in tudi po slovityh vinogradih, ki rode žlahtno kapljico »ramandolca«.

Ramandol, ki leži na bregovityh pobočjih zahodno od Torlana, je poznan tudi po starinski cerkvici, ki je pravi biser cerkvenega stavbarstva iz 15. stoletja. Obenem s cerkvijo v Lipi in pri Svetem Kvirinu prištevajo ramandolsko svetišče med najstarejše v Slovenski Benečiji.

Po stari legendi ima začetek te cerkve zvezo s prikazovanjem Janeza Krstnika. V bližini cerkve je še sedaj star vodnjak. Nekoč dne je šla žena iz sosednje hiše tja po vodo. Kar se ji prikaže svetnik ter ji naroči, naj postavi soseska v bližini cerkev, posvečeno Bogu, Mariji Devici in njemu na čast. Baje se je še v polpreteklih časih videl kamen z odtisom svetnikove noge. V resnici pa je cerkev nastala tudi zaradi potrebe vernikov iz vasi Torlan, Ramandol in Konalič. Ti so nekoč hodili k cerkvenim opravilom v

cerkvico sv. Jurija nad Torlanom, ki je že davno razpadla. Nekaj ruševin je še ostalo. Verniki iz tistih treh vasi so sklenili, da si postavijo novo cerkev. O njih verski vnemi govori notarska ustanovna listina z dne 14. aprila 1482. Notar Pavel Mignei iz Nem je potrdil tudi daritev enega vinograda za cerkvene potrebe.

Slog ramandolske cerkve je podoben slogu v Lipi, pri Svetem Kvirinu in na starem pokopališču v Fojdi. Znamenite so bile tudi freske. Oboje, slog in podobe na presno ne kažejo toliko na italijansko ali furlansko šolo, ampak bolj na koroško in slovensko tistega časa. Ti elementi se opazijo zlasti v absidi z rombastimi okraski. Posebno zanimiv je kropilnik iz belega marmorja na levi strani. Druga posebnost so cerkvena vrata, ki so jih darovali grofje Savorgnani; njim je namreč pripadalo sodstvo ramandolske okolice.

Freske so iz začetka 15. stoletja. Na nesrečo jih je pa že okoli leta 1500 prekrila neumetniška roka z navadnim ometom. V cerkvi je stalo tudi več umetniških kipov, kot Matere božje z Detetom, sv. Janeza Krstnika, svetega Roka, Sebastijana, sv. Elizabete in Brigide. Sčasoma so cerkev začeli

opuščati in je začela razpadati; tudi svetniški kipi so zginili.

Leta 1871. so cerkev popravili in obesili nove zvonove v line nad pročeljem. Blagoslovil jih je blagopokojni videmski nadškof Andrej Casasola. Škofija je tudi ukazala, da mora župnik iz Nem opraviti na tretjo nedeljo po veliki noči slovesno mašo v Ramandolu. Ljudstvo je zopet začelo romati v ta lepi in starodavni kraj iz bližnje in daljne okolice.

Se večji sloves je zadobila cerkev po letu 1931, ko je spomeniško varstvo večše in temeljito popravilo cerkev in freske. Našli so tudi izgubljene kipe pri nekem starinarju v Vidmu in jih postavili na njih staro mesto.

Od tedaj prihajajo vsako leto romarji in izletniki na četrto nedeljo po veliki noči k ramandolski cerkvi občudovat zgodovinske znamenitosti in uživat prekrasen razgled po pomladanski pokrajini. Ta dan je tudi praznik cerkvenega patrona. Vse živo ljudi je ob tem pomladnem senjanu. Na stojnicah ponujajo buče sladkega ramandolca, domačo mesnino in nežno prvo vrtnino iz vaških vrtov. Stari spomini se mešajo s pokrajinskimi krasotami in tudi dobrotami za grlo in želodec. Čemu bi pa ne bilo takó, ko pa je v Ramandolu še vedno lepó.

Paglavski popoldan

.....

Mlada gospodinja se trudi okoli ognjo, da bi pripravila družini južino, katero jim mora potem še nesti v nekoliko oddaljeno polje, da ne bodo po nepotrebnem s hojo zamujali dela. Trudila se je in jezila; mudilo se je, kajti poldan ni bil daleč, a ogenj ni hotel goreti. Suha drva so bila pošla že zjutraj; kar je še dobila na dvorišču, je bilo malo in še to na pol sirovo.

»Oh, ta nerodnost nerodna naših mož! Kolikokrat sem jim ukazala drva pripraviti in jih znesti domov! S čim bom kuhala? In če ne bo južina ob uri, bodo še godrnjali!« Tako je tožila in začeta že stotič pihati, da bi živeje gorelo; pa je bilo več ka-diža nego plamena.

»No, naj pa čakajo. Prav jim bo!« Šla je na dvorišče iskat, če bi dobila kaj boljšega.

»Ah, moj Bog! Vsepolno drv po zaraščenih senožetih, jaz pa ne morem poštenega ognja zanetiti! Čakaj, jim že povem kar jim gre, zanikrnežem!«

Medtem je šumno pripodil domov čredi-

co ovac živahen paglavček, star kakih deset let.

»Mama, lačen sem. Ali ste skuhali?« je vprašal, ko je ovce spravil v hlev.

»Da, pravo! Kako bom skuhala, ko ni drv! Beži, išči tam okoli hleva, če dobiš kaj suhega, da bo kmalu.«

Deček steče in res, precej prinese naročje dobrega drobiža, ki je zadostovalo za enkrat. Ni trajalo dolgo in skromna južina je bila gotova.

»Pavlek! Snej in potem pojdeš v Lesičje po drva. Naberi lepo butaro suhih in hitro prinesi. Ne ustavljaš se po poti. Slišiš? Niti večerje ne bom mogla skuhati, ako se takoj ne vrneš.«

»Da, mama, nabereš; pa že pridem, ko pridem, saj veste, da je daleč.«

»Pazi, bo šiba pela, če te ne bo do štirih. Pomni! Potem boš moral še v polje, da boš pomagal kaj prinesiti.«

Deček je hlastno snedel svoj del. Gospodinja je pripravila za druge in nesla v polje.

»Veš, kaj sem ti ukazala?« je rekla greda, »Bog varuj, če boš zamujal; jih dobiš svoj del... Preden greš, lepo zapri hišna vrata, da ne pride pes. Slišiš!«

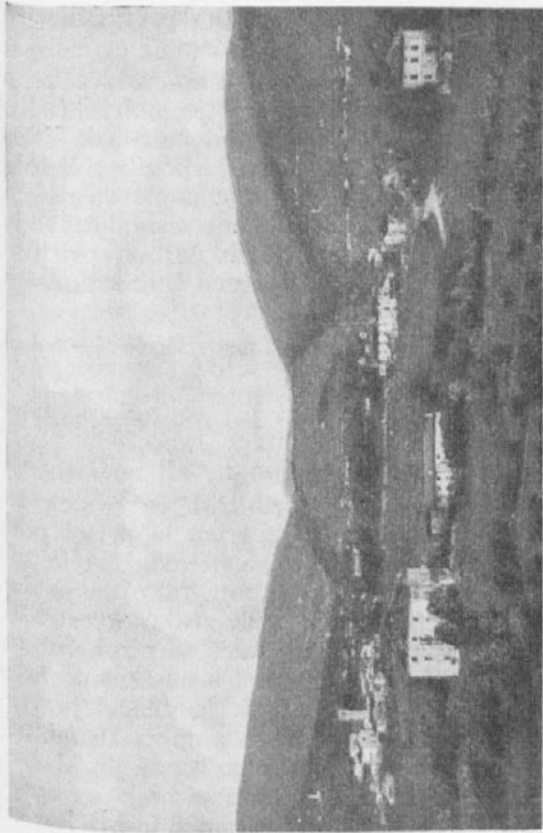
In se je oddaljila.

Dečko je šel po vasi iskat tovarišev. Ni mu bilo težko jih dobiti, ker gospodinje navadno le takim naročajo, naj skrbe za drva, kadar imajo odrasli bolj važnega in nujnega posla. Štirje so se zbrali, približno istih let. Pripeli so si zadaj za cempin pri pasu svoje kanjce, vrgli raztrgane jope čez ramo in stekli bosopeti po poti, ki je peljala navzdol do Lesičjega. Lesičje je bil velik, skupen vaški gozd, kjer si je lahko vsakdo nabral toliko drv, kolikor jih je potreboval.

Dečki so bili živi in poredni. Vse je šlo pred njimi! Kmalu so stopili s prave poti in jo mahnili čez polje in travnike. Nekje so znali za zrele hruške. Niti govoriti ni trebalo; samo ob sebi je prišlo, da so jo vdrli na oni kraj in kmalu so že pridno tresli deblo. Opravili pa niso veliko, kajti od nekod je prirohnel gospodar z raklo v roki, da so morali pete odnesti, kar so storili, še predno je mogel katerega zajeti.

Nižje doli je bilo v njivah grozdje, ki se je začenjalo komaj mečiti. Takoj so bili na njem; nekaj so v naglici natrgali in odšli vsak s svojim grozdom.

Šli so nekaj dalje in prišli na položno senožet, kjer so rasle vitke in krasne breze,

Po naši domačiji: Prapotno, Mernik, Golobrdno in druge vasice

stare in močne, a tudi tenke, prožne in vpogljive.

Poznali so jih; takoj je splezal vsak na svojo tako visoko, kolikor je vzdržala. Ko mlado deblo ni moglo pod težo več stati pokonci, se je začelo počasi vpogibati v lok, dokler ni polagoma položilo paglavca na tla kot kako nalašč napravljeno dvigalo. To je bilo zanje pravo veselje in najbolj priljubljeni šport. Kričali so vmes in se do sita smejali.

»Venček, daj, na onole višjo!« je rekel Miha .

»Nočem; predebela je; se ne vpogne.«

»Čakaj, grem jaz,« reče Jakec.

»Boš videl, ali se vpogne ali ne!«

Pa predno se je približal, je Pavlek že plezal po nji. Kakor veverica je prišel pod košati vrh, razklenil noge in tedaj se je začela kakor nehote vpogibati, tako da je deček obvisel precej visoko v zraku. Prestrašil se je ne malo. Krepko držeč se z rokami za vpognejno deblo, je mahal z nogami po zraku in stresal brezo, pa ni šlo! Začel je kričati in jokati in zvati na pomoč. Drugi pa so se od smeha valjali po travi, kajti nepričakovani prizor se jim je zdel res smešen in zabaven. Toda v resnici je bil Pavle-

kov položaj kritičen. Ubogi deček je rjul ves rdeč od sile. Najstarejši tovariš Vanček mu je vendar pritekkel na pomoč, dasi sta mu ostala dva, posebno Jakec, branila.

»Pusti ga, pusti! Naj malce poniha,« reče Miha.

»Pusti ga, pusti ga! Bomo videli, ko pade kakor klobasa,« je kričal Jakec.

A stvar je bila resna. Pavlek se ni mogel več držati. Vanček ga je lovil za noge, da bi ga potegnil z breze, pa ga ni mogel doseči.

Pavlek se je drl. Jakec se je le smejal in zabaval; Miha je utihnil; Vanček je odskakoval in stegoval roke do Pavlekovih nog.

Res smešen in žalosten prizor.

S. GREGORČIČ

Domovini

(Odlomek)

*O vdova tožna, zapuščena,
ti mati toliko sirot,
s krvjo, solzami napojena,
ki bol poznaš le, nič dobrot,
oj mati vdanega ti sina,
oj, zlata mati — domovina!*

GLASOVI O TRINKU

Ivan Trinko ni genij in last samo našega naroda, z njim se ponaša tudi sosedni furlanski in italijanski svet.

V videmskem dnevniku je pisal ob stoletnici priključitve Benečije k Italiji Giancarlo Menis tudi o znamenitih možeh videmske pokrajine. Med te prišteva tudi Ivana Trinka. Opisuje ga kot uravnovešenega in energičnega človeka. Moža znanosti, ki si je znal ostroumno in originalno prisvojiti klasične in moderne pisatelje, italijanske in tuje, kar dokazujejo mnogi njegovi kritični spisi. Po drugi strani pa, nadaljuje pisatelj Menis, pričajo vzorni prevodi Turgenjeva, Tolstoja, Prešerna, Stritarja in Gregorčiča v italijanščino o obširnem obzorju Trinkovih študijev.

Nato oriše člankar v omenjeni jubilejni številki Trinkov pomen za njegove rojake: »Ivan Trinko je posvetil z izredno odpornostjo in ponosom svojo vsestransko dejavnost duhovnemu in socialnemu vstajenju svoje domovine, Beneški Sloveniji. Pogumno je zahteval za svoj narod svobodo jezika,

običajev, navad; poveličeval je zgodovino in etnične posebnosti Slovencev v Furlaniji v okviru narodne skupnosti.«

Trinku priznava, da je hrepenel ustvariti resničen most med veliko italijansko civilizacijo in plemenito slovansko kulturo. Mnogi ga niso razumeli. »Na tej meji,« beremo v članku, »je bil prvi borec, izpostavljen nerazumevanju in obrekovanjem predrznih nacionalistov, dostikrat sam s svojo neustraheno osamljenostjo. Brez dvoma je bil Ivan Trinko največja osebnost, ki jo je kdaj dala plemenita in zanemarjena zemlja in zato ni čudno, da je postalo njegovo ime zastava vseh tistih, ki se trudijo za dvig tega naroda.«

Plemenito priznanje od italijanskega sorojaka!

Ob koncu naj dostavimo še verze drugega velikega moža iz videmske pokrajine, pesnika Giuseppe Ellerja iz njegove zbirke z naslovom »Slavia«. Trinku je posvetil verze:

*A la vostra bandiera, spiegata nel ridente
albore del mattino
forti fratelli slavi, io piego riverente
il mio fronte latino.*

IZ NAŠIH UST

Kakuo san paršu u šuole

Ko san imeu dvanajst let in san dokonču te male šuole, domâ so mi rekli: » Djelati se ti ne dâ, zatuso te bomo dali u šuole. Pripravi se, prihodnji tjedan pojdeš u "collegio".«

Ne bom pravu kakuo tuo je blo za me huduo, vse pustiti in iz svobode iti u mišnjak.

Sem mislu, da će obolejem bom ostau domâ. So pravli, da će človek se naje orehov, huduo oboleje. Na podu tisto ljeto smo imjeli vse pouno orehov.

Predvečer usodnega dneva san se jih najedu, ki še sam ne vem koliko. Pa moja dobra volja je bila brez uspeha: drugi dan san presneto dobro stau in son se muoru pobrati.

U zavode san se znajdu z drugimi petdesetimi sošuoelci, skoraj vsi Furlani. Parvi dnevi so potekli mirno, vsi smo bli kakor oparjeni. Potem, ko je prešlo otožje po zgub-

ljeni svobodi, je začelo vse bolj živahno in tudi prepiri, kakor se pač godi med mladoletniki. Vse normalno, samo da zame u takih slučajih, so imeli Furlani posebno psauko: »Šklaf, šklavat!«

Od začetka to me se je zdelo čudno. Saj sem biu tudi jaz talijan, san znu govoriti nič slabše kakor oni in san peu navdušeno vse patrijotične pesmi. »Fratelli d' Italia«, »Da Trento a Trieste« in tako dalje.

»Šklaf« danes »Šklaf« jutri, dokler se nisem prepriču, da san zares, u nekaj, drugač kakor moji sošolci. Res da san usmodiu enega z vso močijo na nos, tako da se mu je kri ulila, da san se zavedu da san Slavenj. Od tega dne san se zanimu za vse kar je blo slovensko in san biu ponosan biti del velikega slovanskega naroda, ki se raztega od Italije do Japana.

Se spominjam šele parvih bukvi ki san, seveda s težavo, prečitu. So se klicale »Nagelni«. Potem san jih prečitu veliko drugih.

Kako so bile lepe, domače slovenske povesti mojih mladih let!

matajur

**Bepič, vieni subito damù,
se no ti do colla šiba**

Tako je mat klicala Bepiča, ki je hodu u drugo osnovno šolo.

Oče in mati doma govorita med sabo slovensko, z otroki pa samo italijansko, seveda po svoje.

Na prejšnji strani je podoba pomožnega videmskega škofa mons. Pizzonija. Sveta stolica ga je imenovala na to visoko mesto, da bo v pomoč bolnemu in že priletnemu nadškofu.

Po vsej verjetnosti bo mons. Pizzoni zasedel ob svojem času tudi nadškofijsko stolico v Vidmu. To je za slovenske vernike videmske nadškofije še posebej važno.

Oni pričakujejo, da se bo pomožni škof že na sedanjem njegovem mestu zavzel za njih pravice v cerkvi, ker gre o njem sloves, da je pravičen na vse strani.

Med tem ko pošiljajo slovenski verniki visokočastitemu škofu Pizzoniju spošljive pozdrave, jih navdaja upanje, da bodo mogli in smeli moliti in peti v vseh svojih svetiščih v maternem jeziku.

Toni, Bepiču stric, je biu z alpini, u cajtu vojne, u Rusiji. Skoraj vsi njegovi tovarši to tam gor nesrečno poginili. Toni, ki je znau slovensko, se je z lahkoto biu naučiu nekaj ruščine in se je rešiu. Ruski ljudje so rekli: »Ta je naših« in so mu pomagali.

Bepič pa muore govoriti samo po italijansko.

Ali mar bo za profešorija? In če bo za profešorija, ali mu bo škodovalo, če bo znu tudi en slovanski jezik? Višno pa Bepič, ko se navadi meštijer, bo muoru tudi on po svjetu, kjer ljudje ne govorijo italijansko. Dobrò je de zna po italijansko, zakì pa bo zavargu svoji domači slovanski jezik?

Ali vesta ocà in mati kaj bodo prinesle prihodnje leta: vse se spreminja!

Slovanski rod je mlad, velik in močan. Če poznanje slovenščine je pomagalo Antonu, da je parnesu zdravo kožo damû, tako lahkò bo tudi Bepiču nucalo.

matajur

Kako smo živeli v časih „senjanov“

Mislím, da ni bilo v prejšnjih časih nikjer na svetu tako globoke ljubezni do domače zemlje, do rodnega kraja, kakor v lepi, mili Beneški Sloveniji. Ljubezen do doma, četudi revne hiše, je vezala gospodarja, gospodinjó, sinove in hčere in je držala skupaj kakor železen obroč vso družino in vas.

Najsramotnejša pregreha je bila, če je nespameten gospodar s pijačo ali slabim gospodarstvom zapravil hišo. Beseda o slabem gospodarju, ki je snedel hišo, je šla od ust do ust, iz vasi v vas in vsaki naš človek se je zgrozil nad tako žalostno novico.

V zlatih starih časih so naši ljudje posvetili svoje rokè in srce svoji zemlji, ki je sto in sto let preživljala naš rod. Naš kmet si je znal pomagati: živinoreja, sadjarstvo, poljedelstvo so bile glavne opore tedanjega življenja. Družina je živela fizično in moralno zdrava na svoji zemlji. Le redkokateri mož je zapustil svojo vas in se je izselil v tujino iskat zaslužka.

Ženske so bile vedno doma. Učile so se hišnega dela, šivati, plesti, tkati opanke, opravljale so živino in držale tri ogle pokoncu. Delovni dnevi so bili napolnjeni z delom in skrbmi, le nedelja je prinesla zasluženi oddih. Kako lepo je bilo videti moške in ženske, sinove in hčere, še male otročiče, ko so v gručah hiteli po cestah in stezah proti cerkvam in božjim hramom. Veselo in radostno so hodili, smeh in petje jih je spremljalo do božjih hiš, razsejanih po hribih in dolinah naše domačije. Kdo ni videl postavnosti naših kmečkih fantov in lepote naših rdečeličnih deklet, kadar so priromali v poletnih mesecih iz najbolj oddaljenih vasi na sejme ob farnih praznikih na naše vesele »senjane«?

Kdo ni slišal petja, vriskanja in mladostnega šuma naše zdrave mladine? Iz brega v breg je odmeval smeh in je zbujal radost, zadovoljstvo in veselje.

Okrog cerkva so prodajali vino in kolače. Po svetem opraviilu so stari in mladi posedli na travo in zemljena buča je razgrela srce in glavo. »Senjan« je bil nekaj imenitnega, znak ljubezni, vezi med sorodniki in prijatelji, vir novih zvez in poznanstev. Po

hišah je vonjala gubanca, kuhali so se štruklji, po skednju so pripravljali prostor za ples.

Sejmi so bili nekaj privlačnega. Mladina je štela mesece, tedne in dneve, kdaj bo prišel veseli dan. Na sejmih so se sklenile mnoge zveze, ki so par pripeljale naravnost pred oltar. Če povprašam naše stare Marijance: »Kje si dobila moža?«, jih več kot polovica odgovori: »Na senjanu!«

Z

GRADNIK

SLOVENSKA ZEMLJA

(Odlomek)

*Samo sledovi biča in kopit
so v tvojih krovih, v prsti, v lesu, v rudi
in žigi priče so, da so v ponudi
bila kot krma roparskih korit.*

*Če pa pustošil te je srd biričev,
ostala vendar plodna si in vedra,
in ko pod jarmom spehutih volov
zareže plug se v tvoja sladka nedra,
za hrano živih in spomin mrličev
kali že v tebi žetve blagoslov.*

Nekaj vinskih iz naših krajev

VINSKI BRATEC PREMIŠLJUJE

Kaj je to, da ne morem stati pokoncu? Glava se mi vrti in noge me ne držijo. Saj pač nisem »perit« in merim pot. Pevec nisem, govornik tudi ne, pa mi ne primanjkuje ne pesmi ne besede. Zvezdogled tudi nisem — ajs, ajs — v kanton sem butnil, zdaj pa zvezde štejem. — Prijatelji, povejte, kaj sem?

MIHA IN KATINA

Mihu je bilo res težko vsakokrat, ko je prišel natrkan domov. To se je pa pogosto zgodilo. Žena Katina ga je kregala in zmerjala, včasih je še kaj priletelo.

Revež, Miha! Na Krasu in na Krnu, v vojni petnajstega leta, mu ni bilo tako hudo. Ko se je streznil, je Miha obljubil, prav zatrdno, da se ne bo več opil. Obljube pa ni mogel držati. Čemu je pa Bog tako sladko vince ustvaril?

Tudi žena Katina je po burji sprevidela, da moža le pretrdo prijema.

Nekega dne se je šla vsa skesana spovedat. Spovednik ji je naložil za pokoro, naj

Miho, ko pride spet v rožcah domov, prijazno sprejme v hiši; sezuje naj mu čevlje in lepo postreže. Katina je obljubila, čeprav se ji je pokora zdela zelo težka, da bo z božjo pomočjo naredila, kar ji je ukazano.

Naslednjo nedeljo se je Miha spet zakasnil v krčmi. Katina ga je potrpežljivo čakala. Zmolila je že skoraj ves rožni venec. Čas hiti, Mihe pa od nikoder ni. Okrog polnoči je Katina vsa trudna malo zakinkala. Kar zasliši hudo kričanje in ropotanje: Miha prihaja, trd kot po navadi. Katina čuti, da jo premaguje jeza, pa se spomni obljube pri spovedi.

Mirno odpre vrata in svojega pijanega Miho objame ter mu ljubeznivo prigovarja: »Ubogi človek, kako si ti truden. Stopi, stopi noter, večerja te čaka.«

Miha pa je pričakoval običajno grmenje in treskanje. Ko je slišal prijazne besede in videl lepo pripravljeno mizo, ni verjel svojim ušesom in očem.

Ritenski se je umikal k vratom in se je popraskal za ušesi: »Oprostite, gospa, najbrže sem zgrešil vrata. Tu ni moja hiša. Malce ga imam, veste, gospa,« in je spet odklamaturil v krčmo.

MEŽNAR TONIN BALUTU IN FAJMOŠTER

Vsem je znano, da imajo v Fojdi v Furlaniji prav dobro vino. Posebno »verduz«

Tudi mežnarju Toninu Balutu se je poje tak, da kar sam doli teče.

gostoma zgodilo, da mu je glava šumela in ni prav jasno videl; ko je sveče prižigal. Kot dober kristjan se je Tonin vsak teden spovedal pri svojem fajmoštru in se je skušal iznebiti svoje navade.

Toda kaj hočemo? Stara navada je res železna srajca. Za Tonina je tudi bila. In tako je šlo od tedna do tedna.

Toninu se je pa le čudno zdelo, da je župnik tako strog proti pijanosti in da mu naklada vedno večjo pokoro. Saj pije, revež Tonin, samo lahko vino; tisto »amerikano«, ki je tudi bolj poceni.

Zgodilo pa se je, da so imeli poroko pri sorodnikih in je bil povabljen tudi Tonin. Seve, ob taki priložnosti se vsak okoristi. Kaj bi rekli o Toninu! Res, ni imel usmiljenja do verduza. Uničeval ga je tako pogumno, da so morali Tonina skoraj nesti domov.

Ko se je naslednji dan streznil, ga je začelo skrbeti, kaj poreče fajmošter pri spovedi. Če je že tako hud na »amerikano«, kaj bo šele z verduzom. Naj bo po božji volji! Tonin stopi v spovednico in odkrije svoje grehe.

Župnik ga vpraša: »Kaj, še vedno z "amerikano"?«

Ves v trepetu zakrbota Tonin: »Ne, gospod, ne z "amerikano". Prizanesite mi! Z verduzom je bilo, tam v Fojdi.«

Fajmošter pa: »Ne pravi mi! Verduz še mene vrže. Nikjer ni tako dobrega kot v Fojdi. Pojdi v miru!«

Tonin niti verjel ni, da je slišal tako lepe besede.

E. Č.

SREČKO KOSOVEL

IZ »BALADE O NARODU«

*Vrnil sem se iz tujine domov
in se naslonil ob bok gozdov,
nad vsemi rodovi se dani,
vse se prebuja, da zaživi,
a narod, narod, narod?
Molči.*

Zapadlosti dajatvenih obveznosti

Do **10. januarja** je treba plačati socialne prispevke (I.N.P.S.) za uslužbence, in sicer na podlagi njih prejemkov prejšnjega meseca. To se ponavlja vsak mesec do 10.

Do desetega dne vsakega drugega meseca (januar, marec ...) je treba plačati obroke za trošarinski davek.

Do 31. januarja je treba plačati obroke za radio in televizijo ter davek za hladilnike.

18. februarja zapade rok za plačilo prvega obroka davčnih kartel. Nato vsak naslednji drugi mesec (april, junij ...).

28. februarja zapade rok za prijavo »I.G.E. in abbonamento« (hoteli, gostilne s sobami, prevozniki, zlatarji, optiki, trgovine z radijskimi aparati, obrtniki z več kot petimi uslužbenci in podobne dejavnosti). Plačati je treba tudi prispevek za radio in televizijo v javnih lokalih.

Do 31. marca je treba prijaviti letne dohodke (Vanoni) in vidimirati trgovske dovolilnice.

31. julija zapade rok za plačilo drugega obroka za radio in televizijo.

Slavnost v Podutani

Do **20. septembra** mora davkoplačevavec prijaviti županstvu vse spremembe, ki se tičejo občinskega davka.

Do **31. decembra** je treba plačati pristojbine za prenovitev dovoljenj, katere izdaja policija in plačati pristojbine za »imposta fabbricazione«.

SREDNJI LETNI OSEBNI DOHODEK V RAZLIČNIH DRŽAVAH SVETA

Po višini delimo dohodke v visoke, srednje, nizke in zelo nizke. V prvi skupini, z visokimi letnimi osebnimi dohodki so :

Na prvem mestu državica Kuwait v Perzijskem zalivu, kjer znaša osebni dohodek na leto nad 2.032.000 lir in se še viša. Edini vir tega dohodka je petrolej.

Sledijo :

ZDA	z 2.009.000 lir
Kanada	1.425.000 »
Švica	1.380.000 »
Švedska	1.350.000 »

S padajočim zneskom, a vedno nad milijonom letnega osebnega dohodka sledijo Norveška, Novi Zeland, Island, Zap. Nemčija, Avstralija, Anglija, Danska in Belgija.

Druga skupina držav, v katerih znaša letni srednji osebni dohodek od pol do enega milijona lir obsega Francijo (930.000), Finsko, Rusijo, Holandsko, Izrael, Avstrijo, Italijo (579.662 lir), Irsko in Južno Afriko.

V tretji skupini držav, kjer znaša srednji letni osebni dohodek med 200 in 500.000 lirami in je torej nizek, so: Venezuela, Japonska, Columbija, Grčija, Španija, Meksiko, Kuba, Argentina in Jugoslavija.

V četrti skupini so revne, večinoma nerazvite države, ki pa predstavljajo več kot polovico človeštva. Letni dohodek teh ljudi znaša 30.000 do največ 200.000 lir letno, torej prava revščina. Po padajočem dohodku — najvišji v Čile, najnižji v Indoneziji — si sledijo: Čile, Portugalska, Nikaragua, Iran, Turčija, Irak, Honduras, Ghana, Egipt, Santo Domingo, Paraguay, Formoza (nacionalistična Kitajska), Perú, Ecuador, Uruguay, Maroko, Sirija, Brazilija, Malaysia, Sudan, Vietnam, Indija, Koreja, Pakistan, Kitajska, Birmanija, Nigerija, Nepal, Haiti in Indonezija.

DOHODKI PRI NOGOMETNIH TEKMAH V L. 1964-65

Serija A, v milijonih lir

Atalanta	320
Bologna	600
Cagliari	434
Catania	235
Fiorentina	435
Foggia	287
Genoa	349
Internazionale	939
Juventus	536
Vicenza	184
Lazio	366
Mantova	211
Messina	187
Milan	790
Roma	535

Sampdoria	302
Torino	471
Varese	212
Gledalcev pri vseh tekmah	6.218.000
Gledalcev na tekmo	20.320
Skupen inkaso	7.400.000.000
Povprečen inkaso na tekmo	24.180.000

Opomba: Iz višine inkasov je razviden ugled nogometnega moštva.

Drügega človeka stor lakot

E biu dan oča, ke e jimu no hčer. An tale hči nje tjela nič djelat. Anen e biu pršu an puob na snubu; ma nje oča mo jo nje tu dat; e jau de jima na pečo. Puob ga e uprašu, de katero pečo jima. Nje oča e jau, de niče djelat. Puob e jau de »Est ju uzamem, če njema druge peče.« An je uzeu an ju e peju damu.

Ju e prpeju damu, anen nje tjela djelat nič.

Nje moš e šu na djelo; an e pršu damu, kar e bluo nuoč, an e pouprašu njega mater, de ke e djelala. Mat mo e povjedala: »San djelala tuole an to druge.« On e upra-

šu, de »Ke djelala moa žena?« Njega mat e povjedala, da nje djelala nič njega žena. Potle e jau: »Est an vi, mat, boma jedla an moa žena nič.«

Drug dan e šu spe na djelo, an e pršu damu, an e pouprašu njega mater, de ke e djelala. Mo e povjedala za nje djela. An e pouprašu, de ke e djelala njega žena. Mat e povjedala, de bla šla po uado. Mož e jau: »Ben,« je jau, »boma jedla est an vi, an moj ženi dejte ji nimru malo.«

Treći dan e šu na djelo, an je pršu damu, anen e pouprašu njega mater, de ke e djelala njega žena. Mat mo e povjedala, de bla šla po uado, de pomedla hišo an e bla šla tje u hljeu dajat kravan jest.

Enn potle je bla ratala bruna ann djeluna ann e hodila z možan k e hodu z uozan.

Malo cajta potle ju e pršu gledat nje oča an ju e vidu, ke djelala. Potle se začudu nje oča, ke ju e vidu djelat.

Potle moš e šu z uozan damu, an ona se je ustavila ta pr oči on mo e djala: »Oča, morte nejst ki damu; če ne, uan na dajo jest!«

An tako se bla nauadila bit bruna.

(Pravljica iz Mažerol)

Še o ljudski latinščini

V lanskem Trinkovem koledarju smo objavili pod tem naslovom cerkveno pesem »Dies irae«, in sicer v spakedranem jeziku, ki ni ne latinščina ne rezijanščina.

Peli so jo slovenski verniki v cerkvi v Črnem Vrhu še do leta 1930. Znala jo je stara nona Mjuta Spehonja in jo je zapela rajnemu župniku Antonu Kufolu iz Laz leta 1949.

Pomislite, kako se je ubogi župnik prijemal za glavo, ko je slišal, kako morajo verne slovenske ovčice peti in moliti v jeziku, ki jim ni znan. Zato so pesem po svoje popačili in so še manj vedeli, kaj prosijo in molijo. Tega pa niso bili sami krivi, marveč tisti, ki jim niso dovolili Boga moliti v maternem jeziku pri božji službi. Iz svete pesmi je nastala pravcata bedarija, katere menda še v nebesih ne razumejo.

Tako pohujšanje — Bog odpusti za greh tudi tistim višjim cerkvenim oblastnikom, ki so nosili del krivde — bi nekateri še danes radi uganjali, ki ovirajo slovenski jezik pri bogoslužju v slovenskih farah Slovenske Benečije.

Kam privede takšno ravnanje, če so verniki prisiljeni peti ali moliti v neznanem jeziku, naj pokažejo še naslednje kitice tiste »Dies irae« — dneva jeze — katere smo lani izpustili:

*Rekordare Jezu pijo
kua in kauza tuavijo
mea perlo sola dijo.*

*Kua rameso distilata
roža misti roža pasa
sonso labra sonso kasa.*

*Justi judi salicjone
anjo se keremisjone
ante die gracijone.*

*Anjo miško tanko rebus
gulus roubus gulus meus
suplikante parca Deus.*

*Vi Marija, mat' zaurište
et landrone me zaurište
miki kuakue ledemište.*

*Precis mejs nonson dinjo
facin bono za beninjo
miape renjo kramarenjo.*

*Inta roubo lahom prešta
intaneva mizer kuešta
statu oksa parca dešta.
Konsutatis maladitis*

*anjufak ramura ditis
moka mecum beneditis.*

*Gor je šu par svetim klino
Kua kontrito kua žičino
vjerakura maja finis.*

Ob koncu te žalostno-smešne, v ljudskih ustih prisiljeno popačene cerkvene pesmi, vzdihnemo in upamo, da bo domači besedi odprta na stežaj pot v vse cerkve s slovenskimi verniki tudi v deželici pod Matajurjem.

Računanje obresti

Pomagaj si s to razpredelnico:

%	Delitelj	%	Delitelj
1	36.000	7	5.143
1,50	24.000	7,50	4.800
2	18.000	8	4.500
2,50	14.400	8,50	4.235
3	12.000	9	4.000
3,50	10.286	9,50	3.789
4	9.000	10	3.600
4,50	8.000	10,50	3.429
5	7.200	11	3.237
5,50	6.546	11,50	3.130
6	6.000	12	3.000
6,50	5.538	12,50	2.880

V prvem in tretjem stolpcu so naznačene obresti; v drugem in četrtek pa količnik ali delitelj.

Obresti izračunaš po obrazcu:

$$\% = \frac{\text{glavnica} \times \text{število dni}}{\text{delitelj}}$$

Vzglede: Nekomu si posodil 50.000 lir za eno leto po 3 od sto obresti. V prvem stolpcu poišči številko 3 in v isti vodoravni vrsti delitelj, ki je 12.000.

Postavi te številke v obrazec in dobiš:

$$\frac{50.000 \times 365}{12.000} = 1520$$

Dolžnik ti mora torej vrniti glavnico in 1520 lir za obresti.

Kako postaneš priljubljen

1. Imej resnično in iskreno zanimanje za druge.
2. Uporabljaljaj nasmeh.
3. Bodi pozoren poslušalec.
4. Govôri o tem, kar bližnjega zanima.
5. Ne pozabi, da je človeku njegovo ime najslajši zvok.

ZA SREČO V DRUŽINI

1. Ne godrnjaj in ne delaj očitkov!
2. Ne grajaj ostro!
3. Odkritosrčno hvali in odobravaj!
4. Ne skopari z malimi prijaznostmi!
5. Bodi vljuden!

NAJVEČJE ...

NAJBOLJ RAZŠIRJENI JEZIKI NA SVETU

Govorijo v milijonih :

kitajski	700
angleški	265
ruski	200
indi (Indija)	150
španski	150
nemški	90
japonski	90
francoski	75
bengalski (Indija, Pakistan)	70
arabski	65
portugalski	63
italijanski	60
javanski	41
bihari (Indija)	37
telugu (Indija)	33
korejski	30
poljski	30

Opomba: Vseh jezikov na svetu je nekaj tisoč. Najbolj razširjeni so navedeni. Sledi 7 jezikov z več kot 20 in manj kot 30 milijoni govorečih; 15 jezikov govori vsakega manj kot 20 in več kot 10 milijonov ljudi; potem sledi vrsta manj razširjenih jezikov med enim in 10 milijoni (med temi smo Slovenci). Stotine jezikov imajo manj kot en milijon govorečih. Mnogo jezikov pa govorijo komaj stotine ljudi. A vse jezike je ustvaril Bog, za kar mu moramo biti hvaležni in svoj jezik ljubiti in ga pravilno govoriti.

NAJVEČJE BIBLIOTEKE NA SVETU

Za osnovo velikosti je vzeto število knjig v dotični knjižnici, izraženo v milijonih.

Leninova v Moskvi	20
Kongresna, ZDA	12,5
Državna, Leningrad	8
Harvard, ZDA	7
Javna, New York, ZDA	7
Britanska, London	6,8
Narodna, Pariz	6
Yale, ZDA	4,7
Narodna, Tokio	4,1
Univerzitetna, Urbana, ZDA	3,6
Državna češka v Pragi	3,3
Nazionale, Firenze	3,2
Cleveland, Zda	3,1
Univerzitetna, Columbia, ZDA	3,1
Nazionale, Rim	3
Strassbourg, Francija	3

Opomba : Do nastopa fašizma je bila skoraj v vsaki slovenski vasi majhna knjižnica z nekaj stotinami, a nekatere tudi s tisoči knjig. Fašisti so knjige raznesli in so z njimi celó peči kurili.

NAJBOLJ RAZSIRJENI ČASOPISI NA SVETU

Časopis	Dnevno prodanih izvodov
Asahi Shimbun, Japonska	8.650.000
Mainichi Shimbun, Japonska	7.000.000
Pravda, URSS	5.600.000
Daily Mirror, London	4.600.000
Daily Express, London	4.300.000

Yomiuri Shimbun, Japonska	3.850.000
Bildzeitung, Vzhodna Nemčija	2.800.000
Daily Mail, London	2.750.000
New York News, ZDA	2.225.000
Evening News, London	1.500.000
France-Soir, Pariz	1.280.000

Italijanski:

Corriere della Sera, Milan	450.000
Stampa, Turin	370.000
Giorno, Milan	200.000
Messaggero, Rim	190.000

NAJBOLJ RAZŠIRJENI MESEČNIKI IN TEDNIKI

Readers's Digest, mesečnik v 31 mednarodnih izdajah in v 13 jezikih	26.000.000
McCALL's, mesečnik, ZDA	8.220.000
Life, tednik, ZDA, z mednarodnimi izdajami	8.020.000

Italijanski:

La famiglia cristiana	1.520.000
TV. Sorrisi e Canzoni	1.100.000
Domenica del Corriere	1.000.000
Oggi	750.000

VELIKANI V SVETOVNI EKONOMIJI

Podjetja

Največje podjetje na svetu je ameriška družba »General Motors«, ki proda letno za nad 10.000 milijard lir svojih izdelkov, največ avtomobilov. Imenovana vsota se napiše takole 10.000.000.000.000. Za General Motors, ZDA, sledijo s poleg navedeno prodajno vsoto v milijardah lir:

Standard Oil, ZDA	6.760.000
Ford Motor, ZDA	6.044.000
Shell, brit.-holandska	5.265.000
General Electric, ZDA	3.100.000
Unilever, brit.-holandska	3.000.000
Socony Mobil Oil, ZDA	2.812.000
Chrysler, ZDA	2.680.000
Us. Steel, ZDA	2.550.000

Sledi cela vrsta drugih ameriških podjetij, tako da je med 41 največjimi podjetji na svetu 31 ameriških, 3 angleška, 3 nemška, eno holandsko in 2 angleško-holandski. Na 41. mestu je Fiat, ki je sedaj najvažnejše italijansko podjetje; važnejše kot zveza med Montecatini in Edison. V Italiji so nadalje velika podjetja Finsider (jeklo-železo), ENI za petrolej in Pirelli za industrijo gume.

Banke

Največje banke na svetu so . vloge v milijonih dolarjev

Bank of America National Trust	13.243
Chase Manhattan Bank, ZDA	10.696
First National City Bank, ZDA	10.425
Barclays Bank, London	5.770
Manufactur's Hanover Trust, ZDA	5.578
Midland Bank, Anglija	5.319
Chemical Bank New Trust, ZDA	5.024
Royal Bank of Canada	4.686
Canadian Imperial Bank of Commerce	4.530
Morgan Guaranty Trust, ZDA	4.493

Od italijanskih bank je najvažnejša »Banca Nazionale del Lavoro«, ki ima nekaj več vlog kot znaša polovica zadnje v zgornjem seznamu. Na drugem mestu je v Italiji Banca Commerciale Italiana, sledi Credito Italiano, Banco di Roma in druge. Imenoma navedene štiri banke so skoraj v celoti v lasti države.

ZAPOSLENOST PREBIVALSTVA V ITALIJI

1. Po poklicih :

Ob koncu leta 1964 je štela Italija 51.200.000 ljudi. Od teh je bilo zaposlenih :

v kmetijstvu in sorodnih strokah	3.334.000 moških in 1.634.000 žensk
v industriji	6.288.000 moških in 1.708.000 žensk
v prometu in drugih poklicih	4.492.000 moških in 2.126.000 žensk

2. Po zaposlenosti :

le delno zaposlenih	397.000
nezaposlenih	312.000
ki so iskali prvo zaposlitev	237.000
zaposlenih	19.581.000
nezaposleni, kot otroci, stari, onemogli, gospodinje itd.	30.600.000

MERSKE ENOTE

Metrski sistem

V metrskem sistemu imamo te temeljne enote :

za dolžino	meter (m)
za površino	kvadratni meter (m^2)
za prostornino	kubični meter (m^3)
za tekočine	liter (l)
za težo	gram (g)

Manjše enote od temeljnih označujemo s predpono deci, centi in mili, večje enote od temeljnih pa s predpono deka, hekto in kilo.

Najpogosteje so v rabi naslednje enote :

Dolžinske mere :

1 m (meter)	= 10 dm = 100 cm = 1000 mm
1 dm (decimeter)	= 10 cm = 100 mm
1 cm (centimeter)	= 10 mm (milimetrov)
1 dkm (dekameter)	= 10 m
1 hm (hektometer)	= 10 dkm = 100 m
1 km (kilometer)	= 10 hm = 100 dkm = 1000 m

Površinske mere :

1 m^2 (kvadratni meter)	= 100 dm^2 = 10000 cm^2
1 cm^2 (kvad. centimeter)	= 100 mm^2 = 10000 mm^2
1 dm^2 (kvad. decimeter)	= 1000 mm^2 (kvad. milim.)
1 a (ar)	= 100 a = 10000 m^2
1 ha (hektar)	= 100 ha = 1000 a =
1 km^2 (kvad. kilometer)	= 1000000 m^2

Prostorninske mere :

1 m^3 (kubični meter)	= 1000 dm^3 = 1000000 cm^3
1 dm^3 (kub. decimeter)	= 1000 cm^3 = 1000000 mm^3
1 cm^3 (kub. centimeter)	= 1000 mm^3 (kub. milim.)

IZSELJENČEVA PESEM

V Trinkovem koledarju 1964 smo priobčili pesem našega izseljenca Del Medico Dina pod naslovom »Pismo iz tujine«. V letošnjem furlanskem koledarju »Stele di nadal« smo opazili na 99. strani lep prevod iste pesmi v italijanščini.

Objavljamo še enkrat slovensko in poleg italijansko besedilo, ker tudi isto trpko življenje povezuje naše in italijanske ter furlanske izseljence.

Mama
domov hočem
v našo kočo,
v našo bajto;

tam bil je raj,
tudi če včasih
bil sem lačen;
tam vse bo lepo,
mama!

Jaz ne morem več
tu ostati.
Mati, oh mati,
tu jaz umiram...

*Mamma
alla casa anelo,
ai nostri monti,
al nostro nido;*

*là fu 'l mio regno,
anche se talvolta
avevo fame;
là tutto è bello,
Mamma!*

*Qui non posso
più restare!
Madre, oh madre,
qui sto morendo...*

KOLEDNIKOVA BESEDA

➤ Vsem, ki boste dobili v roke in prebirali Trinkov koledar za leto 1967 voščim najprej dosti sreče in blagoslova v novem letu!

V čem pa bodi ta sreča, bo vprašal ta in oni spričo težav in bridkosti, ki tarejo zemljo in rod v deželici pod Matajurjem?

Odgovor je samo eden, čeprav je trdo resen. Našli jo bomo, to srečo, v nas samih; v naših lastnih močeh, v volji, v rokah, srcu in umu.

Priznajmo si, da se včasih le preveč pre-pustimo praznemu tarnanju in vzdihovanju, namesto da bi pogumno zavihali rokave in se lotili praktičnega dela, s trdno in železno voljo. V složnem delu bi si lahko marsikaj izboljšali v gospodarstvu. Nekaj posrečenih poskusov z združnimi hlevi in mlekarnami smo že opazili tudi v minulem letu.

Lastna sreča je odvisna tudi od srca in čustvovanja. Žal, nismo več s tako globoko

ljubeznijo vraščeni v rodno grudo kot so bili naši očetje. Včasih nas žene z doma ne le gola potreba po kruhu, ampak tudi želja po laгодnejšem življenju. Domovi in vasi osirotijo, domovina ostane prazen glas, pa čeprav se bolešno oglašča v srcih vseh, ki bi vsaj na stara leta radi počivali v domači zemlji, pri svojih materah in očetih.

Več volje do umnega in vztrajnega dela na domači zemlji;

več resnične ljubezni do rodne grude in povezanosti do nje;

več samozavesti za dosego jezikovnih pravic v šoli, javnosti in cerkvi;

več krščanskega razumevanja za te naše pravice od svetnih in cerkvenih oblasti,

to so vaše in kolednikove želje za leto

1967

K A Z A L O

	Stran
Leto 1967	4
Koledar	8
Trinkova slika	32
Iz pesnikove zapuščine	33
Tvan Trinko — Njegov večni lik	35
Murn — Kje tihi si moj dom	45
Slovenski duhovniki med prvo svetovno vojno	46
Iz naše prazgodovine	51
Beneška Slovenija v Napoleonovi dobi	55
Maršinu v pozdrav	69
Cerkvica v Ramandolu	71
Paglavski popoldan	74
Gregorčič — Domovini	79
Glasovi o Trinku	80
Iz naših ust	82
Kako smo živeli v časih senjanov	87
Gradnik — Slovenska zemlja	89
Nekaj vinskih iz naših krajev	90

Kosovel — Balada o narodu	93
Zapadlosti	94
Srednji letni dohodek	96
Dohodki pri tekmah	97
Drugega človeka stor lakot	98
Še o ljudski latinščini	100
Računanje obresti	103
Kako postaneš priljubljen	104
Največje	105
Zaposlenost prebivalstva v Italiji	109
Merske enote	110
Izseljenčeva pesem	111
Kolednikova beseda	112

Urejuje prof. Rado Bednarik

uff. sup.

S

TRINKOV koledar

inv.št:

4912